

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Duben 2006

Ročník XVI

Číslo 4

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

Obsah

Nesmíme si plést ekonomiku s účetnictvím 1

Aktuality

Podpora šetrnému zemědělství na Vysočině
a jižní Moravě 3

Projekt „Ústecký kraj – kraj přírody i člověka“
zahajuje 3

Nový evropský registr znečišťujících látek byl
schválen 4

Vysoké školy podepsaly Dohodu o spolupráci 5

Informace o Protokolu o vodě a zdraví 6

Projekt CareerMarket na Přírodovědecké
fakultě UK 7

Od začátku října se bude prát bez fosfátů 7

MŽP vystupuje aktivně proti nelegálnímu
dovozu odpadů 8

Zpráva o rozdělení finančních prostředků
na projekty nestátních neziskových
organizací pro rok 2006 10

Evropská unie

Tematické strategie a politika životního
prostředí 14

Výkon větrných elektráren v EU
překročil 40 000 MW 15

Informujeme

9. zvláštní zasedání Řídící rady Programu OSN
pro životní prostředí a 7. Globální fórum
ministrů životního prostředí 16

Značení místních výrobků v územích
Natury 2000 19

Zavádění EMS a zhodnocení jeho nákladů
a přínosů v České republice a Německu 22

Přístup ke genetickým zdrojům
a rozdělování přínosů z nich 26

Švédsko plánuje výstup z ropné ekonomiky 28

Jiří Hlaváček a ministr Libor Ambrozek na konferenci UNEP v Dubaji.
K článku na str. 16. Foto archiv MŽP

Nesmíme si plést ekonomiku s účetnictvím

**Z projevu Václava Havla předneseného
dne 22. 2. 2006 v pražském Obecním domě na
summitu mladých ekonomů a manažerů Successor's
European Youth Summit 2006 (SEYS)**

Položím-li si otázku, co bych od vás, mladých perspektivních manažerů, kteří budou brzy řídit hospodářství svých zemí, očekával, pak bych byl rád, kdybyste si přestali plést ekonomiku s účetnictvím. Je totiž bezpočet zisků a ztrát, které nelze zjistit sebelepším účetním systémem. Bohužel v dnešním globálním světě - a my to jako ve vypouklém zrcadle vidíme v naší postkomunistické zemi možná víc než leckde jinde - jsou nepřímé, dlouhodobé, nespočitatelné, účetním nepřístupné zisky a ztráty opomíjeny ba posmívány. A to nevede k dobrým koncům.

Stačí, abyste vyšli z tohoto krásného secesního prostoru a co uvidíte: fasádu starého domu, za níž není nic, a v tom nic vzniká další z mnoha pražských chrámů konzumu. Je v tom, podle mne, symbol: fasáda je pro kolemjdoucího turistu zachována, magická Praha zůstává magickou Prahou, jako taková

Foto Alan Pajer

přináší účetní, spočitatelný zisk a za fasádou chrám konzumu, v němž si už nikdo ani neuvedomí, že dům je něco jiného než fasáda. Takových příkladů bych mohl uvést hodně.

Existuje společnost, která v severních Čechách těží uhlí. Dělá to sofistikovaně, chytře, snaží se těžit i šetrně; nic proti ní nemám. Ale zároveň se ptám, proč to dělá. Kde jsou patnáct let staré

sliby, že když dostavíme Temelín a zmodernizujeme Dukovany, nebudeme muset ničit severní Čechy? Dnes nejen že rozšiřujeme atomové elektrárny, ale současně vesele dál dolujeme uhlí a proměňujeme severní Čechy v měsíční krajinu.

Uhlí vznikalo miliony let. Proč musí být všechno vytěženo za pár let, když za pár desetiletí možná budeme mít technologii, která přinese jednou tolik energie, než kolik z něj získáváme dnes? Proč? Pro spočitatelný zisk. Zisk nespočitatelný, který bychom měli z toho, že bychom nechali dalších pár desetiletí uhlí dřímat, žádný účetní nespočítá, stejně jako nespočítá ztrátu ze zničení kusu naší vlasti.

Nebo jiná věc. Naše města obklíčily zvláštní zóny - není pro to asi jiné pojmenování než zóna -, zóny velikých rozcapených jednopodlažních továrních hal, zóny supermarketů a podivných sídlišť, hrajících si na vilky, ale ve skutečnosti zcela anonymních, zóny ohromných skladovacích ploch a parkovišť a mezi tím vším step, step a step. Není to ani pole, ani louka, les, vesnice či město. Je to jakési postmoderní nic.

Supermarkety sice představují nekonečnou pestrobarevnost nabídky, ale kdo je pravidelně navštěvuje, záhy zjistí, že to je pestrobarevnost pouze předstíraná. Jediný originální výrobek, pro který jste chodili do speciálního obchodu, tam nenaleznete. Supermarkety jsou praktické, potřebujete-li koště a pomazánku, protože obojí koupíte na jednom místě. Zároveň jsou ale nesmírně podezřelé, neboť likvidují přirozenou strukturu a síť společenského života, v níž malé tradiční obchůdky hrály roli sociálních center. Lidé se znali, potkávali se, nebyl to pouhý anonymní nákup. Všude, kde existují obhlédnutelná lidská společenství a komunikace mezi lidmi, fungují i sebekontrolní mechanismy společnosti a nekvete tolik kriminalita. Lidé, kteří se navzájem vidí, si k sobě nedovolí tolik, jako si dovolí v totálně anonymizovaném prostředí.

Jak víte, nedávno padaly v Čechách střechy. Slyšel ale někdo z vás, že by spadla střecha starého zámku či kostela? Nikoli. Padaly nové střechy. Padaly střechy chrámů konzumu, vystavěné právě jen na spočitatelném, účetně doložitelném zisku.

A účetně doložitelné je to, že méně důkladná střecha je levnější než důkladná. Střecha, která počítá s velkými sněhy jen jednou za sto let, se nevyplatí. Přesto ale velké sněhy jednou přijdou. A totéž platí o povodních. Což to není varování?

Existují celá lobby: betonová, skleněná a jiná, která nenápadně pronikají do struktur, které rozhodují o tváři našich měst, našeho osídlení a tam prosazují určitý typ staveb, které posléze naší zemi odnímají její originální tvář. Slyšíme sice mnoho řečí o národní identitě a o národní svébytnosti, ale sami si tuto identitu ničíme, prodáváme ji a rozměňujeme tím, že si vymýšlíme průmyslové zóny nabízející se prostitutčím způsobem kolem jedoucímu bohatému cizinci, aby tam cosi vybudoval a ještě mu zaplatíme investiční pobídkou. Investor tam sice něco jednodlažního vybuduje, ale do pěti let se odstěhuje například do Pákistánu, kde využije levnější pracovní sílu. Nám zůstane vyhlodaný kus země jako dědictví naší krátkozrakosti, doklad toho, že jsme manažeři či ekonomové, jejichž práce spočívá v pouhém účetnictví a spočitatelném zisku. Není to ovšem žádná česká specialita. Je to pouze český typ reflexe globálního vývoje.

Jde mi mráz po zádech, když znovu a znovu čtu, že hlavním cílem Evropské unie je dohnat a předejít Spojené státy. To je nicotný cíl. Nepomlouvám tady Evropskou unii za jejími zády, neboť jsem to říkal i před panem Barrosem, předsedou Evropské komise. Tak unikátní, historicky důležitý politický proces, jakým je evropské sjednocování, plive sám sobě do tváře, vyhlašuje-li, že jeho hlavním cílem je předstíraný růst a růst tohoto růstu a zmnožování zmnožování. Dohnat a předejít Spojené státy chtěl už Sovětský svaz za Chruščova. V čem dohnat a předejít? V množství, v kvantitě? Chceme vyrábět ještě víc láhví z umělé hmoty, a když jejich obsah vypijeme, ani nevíme, kam s nimi a pokoutně je vyvážíme do jiných zemí?

Jako by opět ony těžko postižitelné, kvalitativní stránky či aspekty života nebyly brány v potaz. Jako by byly lehce vysmívány tím, že jsou obratně přesouvány na skupinky ekologů a zelených, tedy jakýchsi podivínů, kteří bazírují na nepočitatelném a jimž stačí zřídit ministerstvo a respektovat pár jejich poslanců v parlamentu, čímž se vše vyřeší. Nevyřeší se. Jde o to jinak myslet.

Osobně například nechápu, proč je českým, evropským i světovým ideálem výroba stále většího počtu automobilů, který předpokládá stavbu dalších silnic a dálnic, a tím opět nezvratné ničení naší země. Jsme snad šťastnější, veselejší, spokojenější? Vůbec ne. Jsme neklidní, uštvaní, utrápění, pořád odněkud někam pospícháme. A nad tím je třeba se zamyslet.

Vážení přátelé, na závěr bych rád řekl, že vůbec nejsem pesimista a kdo si vložil má slova jako výraz skepse, velmi se mýlí. Jsem optimista, protože věřím ve vás, v mladší generaci, schopnou vidět dál do budoucna, za úzký soudobý horizont, uvědomovat si dlouhodobé dosahy ekonomického počínání a to, že některé zisky a ztráty jsou účetně nepolapitelné, ale o to jsou důležitější pro nás i pro budoucí generace.

Podpora šetrnému zemědělství na Vysočině a jižní Moravě

V Jihlavě byl dne 22. února zahájen projekt, jehož cílem je poskytovat vzdělávací, poradenské a informační služby především farmářům a také přispět k rozšiřování podnikatelských aktivit a aktivit místních samospráv k udržitelnému rozvoji venkova ve dvou krajích – Jihomoravském a na Vysočině.

Dvouletý projekt „**Sít informačních center zaměřených na agro-environmentální programy v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina**“ fakticky zahájili ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar a předseda EPOSu - Spolku poradců v ekologickém zemědělství ČR Roman Rozsypal podpisem rozhodnutí o přidělení dotace v celkové výši 13,7 milionu Kč. Projekt bude realizovat EPOS spolu s dalšími 15 partnerskými organizacemi, které v obou krajích vytvoří celkem šestnáct informačních center. Partneři jsou krajské úřady Jihomoravského kraje a kraje Vysočina a dále ZERA, Zemědělská a ekologická regionální agentura Náměšt nad Oslavou, PRO-BIO prodej a marketing biopotravin Moravské Knínice, ZO ČSOP ADONIS Mikulov, Beseda Jihlava, Regionální agrární komora JmK, Rezekvítek, PRO-BIO regionální centrum Jižní Morava v Pavlově, Mikroregion Telčsko, PRO-BIO regionální centrum Vysočina, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa národního parku Podyjí, ZO ČSOP Ponikva Blansko, Střední odborná škola zemědělská Humpolec.

„Cílem projektu je především poskytování informací pro farmáře a další podnikatele na venkově, zaměřené především na takzvaná agro-environmentální opatření. Tedy na způsoby ekologicky šetrného hospodaření v krajině, na něž je možné získat i finanční

podporu z národních i evropských zdrojů,“ vysvětluje Jakub Kašpar. „Chceme tak podpořit odpovědné farmáře, včetně certifikovaných ekologických farem,“ dodává Kašpar. Samotný projekt přinese čtyři nová pracovní místa a jeho aktivity by měly vést k vytváření dalších pracovních míst i ekonomických příležitostí pro podnikatele na venkově.

Pro většinu okresů obou krajů je typická nadprůměrná nezaměstnanost. Oba kraje mají výborné podmínky pro ekologické zemědělství, přitom je zde jen šedesát sedm ekologických farem a pouhých 9,4 tisíce hektarů zemědělské půdy v ekologickém režimu hospodaření. Právě ekologické zemědělství je velmi perspektivní odvětví, které zažívá v Evropě nebývalý rozvoj. Počet lidí, kteří chtějí kupovat potraviny šetrné ke zdraví i přírodě, totiž stále stoupá.

*Ivona Kristiánová,
oddělení spolupráce s NNO MŽP*

Další informace:

http://www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/op_lidske_zdroje

<http://www.esfcr.cz>

<http://www.epos.ecn.cz>

Projekt „Ústecký kraj – kraj přírody i člověka“ zahajuje

Podpisem rozhodnutí o poskytnutí dotace byl 27. 2. 2006 slavnostně zahájen dvouletý projekt „Ústecký kraj – kraj přírody i člověka“.

Rozhodnutí společně podepsali v budově ústeckého hejtmánství ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar a náměstek hejtmana Ústeckého kraje Radek Vonka. Projekt, který bude koordinovat právě Ústecký kraj, bude financován z Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů. Na Ústecko tak na vzdělávání a poradenství v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje přijde 11 milionů korun. Partneři projektu jsou Středisko ekologické výchovy SEVER Litoměřice, ČSOP TILIA Ústí nad Labem, EKODOMOV se sídlem v Praze, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Podkrušnohorský zoopark Chomutov a Střední škola Educhem, a.s., se sídlem v Mostě.

„Hlavním cílem je posílit význam ekologických center a umožnit jim, aby se stala respektova-

nými pomocníky při řešení ekologických problémů v kraji,“ uvádí Jakub Kašpar. „Díky projektu vzniknou čtyři nová ekocentra v okresech Louny, Kadaň, Teplice a Žatec, které dosud patřily mezi jakási ‘bílá místa’ environmentálního vzdělávání,“ dodává Kašpar.

V rámci projektu budou vyškoleni noví ekologičtí poradci pro veřejnost i pro veřejnou správu (například v oblasti místních Agend 21), projekt ale přinese i možnost poradenství a konzultací pro farmáře či vlastníky pozemků. Projekt se také zabývá problematikou rekultivací či domáčího i komunitního kompostování.

*Ivona Kristiánová,
oddělení spolupráce s NNO, odbor vnějších vztahů MŽP*

Nový evropský registr znečišťujících látek byl schválen

Lidé budou mít informace o větším množství látek, které továrny či zemědělské podniky vypouštějí do okolí. Počet látek, které podniky musí povinně hlásit do veřejně přístupného integrovaného registru znečištění (IRZ), se v roce 2007 zvýší ze současných 72 na 93.

Změní se i některé další údaje. Vyplyvá to z nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje Evropský registr emisí znečišťujících látek (EPER), takzvaný Evropský PRTR (E-PRTR) [1].

Největší změny

E-PRTR nahradí v současnosti existující Evropský registr emisí znečišťujících látek (EPER). Porovnáním obou registrů (E-PRTR a EPER) je zřejmé, že největší změny se budou týkat:

- počtu povinně evidovaných látek,
- přechodu od sledování emisí ke sledování úniků znečišťujících látek (tzn. sledování jakéhokoli zavedení znečišťujících látek do životního prostředí – budou tak sčítány běžné i havarijní úniky znečišťujících látek dohromady),
- složek životního prostředí, ve kterých budou úniky znečišťujících látek sledovány,
- snížení některých ohlašovacích prahů,
- sledování přenosů (odpadů a odpadních vod),
- počtu sledovaných činností,
- monitoringu rozptýlených zdrojů emisí,
- ohlašovacího cyklu a dostupnosti údajů [2].

„Vysoká návštěvnost webových stránek integrovaného registru znečišťování zřízených Ministerstvem životního prostředí dokládá, že lidé mají zájem o informace, které se týkají životního prostředí. Po zavedení E-PRTR rozsah informací o chemických látkách ještě vzroste,“ konstatuje Jan Maršák, vedoucí oddělení integrované prevence MŽP.

Počet látek evidovaných v E-PRTR se zvýší na 91, což je o 41 látek více než je v EPER a o 5 látek navíc oproti požadavkům Protokolu o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (přidány byly fluoranthen, hexabrombifenyl, oktylfenoly, isodrin a benzo(g,h,i)perylen) [3].

Nově bude zavedeno hlášení úniků znečišťujících látek do půdy a sledování přenosů (EPER sleduje pouze emise do ovzduší a vody). U některých již evidovaných látek došlo ke snížení ohlašovacích prahů (např. u dioxinů a furanů).

Změny platí i pro nás

Na rozdíl od EPER nebude E-PRTR již striktně svázán se směrnicí o integrované prevenci (96/61/ES) prostřednictvím sledovaných činností. Činností sledovaných novým registrem bude výrazně více (zařazeny budou např. rotační mlýny na uhlí, podpovrchová a povrchová těžba, čistírny městských odpadních vod, činnosti související se zpracováním dřeva, zařízení na stavbu lodí, intenzivní chov ryb). Rovněž se započne s důkladným monitoringem rozptýlených zdrojů emisí.

Členské země musí upravit své národní registry a upravit ohlašovací procesy do podoby odpovídající nařízení o E-PRTR. Vše se musí odehrát v poměrně

krátké době, neboť prvním ohlašovacím rokem (rok, za který se sbírají data) bude rok 2007. Nařízení je aplikovatelné okamžitě a jako celek. Evropskou komisí je nicméně podporováno vedení širších a rozsáhlejších registrů.

Přijetí nařízení o E-PRTR bude mít významný dopad i na český Integrovaný registr znečišťování (IRZ). Změní se rozsah IRZ, některé sledované údaje (zejména počet evidovaných látek stoupne) a okruh povinných osob. Poprvé budou povinné osoby hlásit data podle nového evropského nařízení za rok 2007 v roce 2008.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Další informace:

Integrovaný registr znečišťování životního prostředí
www.irz.cz

Evropský registr emisí znečišťujících látek

<http://www.eper.cec.eu.int/eper>

Nařízení o E-PRTR

http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/cs/oj/2006/L_033/L_03320060204cs00010017.pdf

Návrh příručky pro implementaci E-PRTR

http://www.eper.cec.eu.int/eper/documents/Draft_GD_20122005.pdf

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 166/2006 ze dne 18. ledna 2006, kterým se zřizuje evropský registr úniků a přenosů znečišťujících látek a kterým se mění směrnice Rady 91/689/EHS a 96/61/ES. Takzvaný Evropský PRTR (nebo E-PRTR) nahradí v současnosti fungující Evropský registr emisí znečišťujících látek (EPER). EPER byl zřízen rozhodnutím Komise 2000/479/ES. Nařízení bylo publikováno 4. 2. 2006 v Ústředním věstníku Evropské unie.

[2] Nařízení kromě založení E-PRTR mění i dvě směrnice – směrnici o integrované prevenci a směrnici o nebezpečných odpadech. Ve směrnici o nebezpečných odpadech bude zrušen v článku 8 odstavec 3, který ukládá členským zemím povinnost ohlašovat informace o nebezpečných odpadech. Ve směrnici o integrované prevenci bude zrušen v článku 15 odstavec 3 ukládající podávat Komisi hlášení o zdrojích znečišťování životního prostředí.

[3] Do českého IRZ se bude hlásit 93 látek – už v současné době se sledují 2 látky, které v E-PRTR nejsou zahrnuty (styren, formaldehyd).

Vysoké školy podepsaly Dohodu o spolupráci

Rektoři pěti pražských vysokých škol podepsali v lednu 2006 dohodu o spolupráci na zavedení a zajišťování studia udržitelného rozvoje a životního prostředí. Dohoda umožňuje propojovat studijní a výzkumné programy.

Vytváření společného prostoru pro studium udržitelného rozvoje a životního prostředí je důležité, protože jde o výrazně interdisciplinární problematiku, kterou se zabývá stále více praktických i teoreticky orientovaných oborů. K naplnění dohody se zúčastněné školy zavazují vytvořit vhodné podmínky. Jde například o zvyšování prostupnosti studia na jednotlivých školách a oborech; vypisování, vedení a oponentury interdisciplinárně zaměřených diplomových prací; společný výzkum v oblasti udržitelného rozvoje a životního prostředí. Studijní nabídka bude vycházet z existujících studijních programů zúčastněných vysokých škol a bude konstruována jako doplňková, obohacující studijní plány fakult. Nepůjde o ucelený studijní program; výběr předmětů bude záviset na zájmu a zaměření studenta.

Dohody se účastní České vysoké učení technické, Vysoká škola ekonomická, Vysoká škola chemicko-technologická, Česká zemědělská univerzita a Univerzita Karlova v Praze. K dohodě mohou přistoupit také další vysoké školy, které se písemnou formou zavazují plnit ustanovené podmínky. Jejím výkonným orgánem je Grémium složené z určených zástupců.

„Dohoda navazuje na formy spolupráce mezi pražskými vysokými školami plánované a realizované přibližně od roku 1993. V současné době je Dohoda naplňována například společným projektem Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy a Vysoké školy ekonomické v Praze, který je financován z prostředků Evropského sociálního fondu. Projekt se zaměřuje na nové formy vzdělávání k udržitelnému rozvoji a podporuje spolupráci pražských vysokých škol v této oblasti,“ řekl prof. Bedřich Moldan, ředitel Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy.

Na tom, že téma udržitelného rozvoje by v rámci vysokoškolské výuky nemělo být rozvíjeno pouze v rámci jednoho ústavu či semináře, se shodli již v roce 2003 představitelé mezinárodní akademické obce. Problematika udržitelného rozvoje naopak souvisí se všemi obory, které se na univerzitách učí – je tedy třeba o něm uvažovat v přírodovědných, technických, ekonomických i sociálních vědách. Tehdy, na konferenci „Vzdělávání pro udržitelnou budoucnost“ pořádané Univerzitou Karlovou spolu s Mezinárodní asociací univerzit, řekl rektor Univerzity Karlovy prof. Ivan Wilhelm mj.: „Požadavek zohlednění konceptu udržitelného rozvoje je třeba začlenit také do akreditačního procesu, a to jako kritérium kvality studijních programů a oborů.“ I výzkum v této oblasti se potýká s četnými nejistotami a otázkami, které mají komplexní povahu a jejich řešení je třeba hledat za hranicemi stávajících disciplín. Proto vysoké školy cítí také odpovědnost za rozvíjení vhodných metodologií, které umožňují studovat a popisovat dané problémy. Z těchto myšlenek vycházejí

Členové Dohody pražských vysokých škol o spolupráci na zavedení a zajišťování studia udržitelného rozvoje a životního prostředí:

České vysoké učení technické v Praze,
zastoupené rektorem

Prof. Ing. Jiřím Witzanym, DrSc.

Vysoká škola ekonomická v Praze,
zastoupená rektorkou

Doc. Ing. Jaroslavou Durčákovou, CSc.

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze,
zastoupená rektorem

Prof. Ing. Vlastimilem Růžičkou, CSc.

Česká zemědělská univerzita v Praze,
zastoupená rektorem

prof. Ing. Janem Hronem, DrSc. Dr.h.c

Univerzita Karlova v Praze,
zastoupená rektorem

Prof. Ing. Ivanem Wilhelmem, CSc.

dlouhodobé snahy o širokou mezioborovou spolupráci ve výuce i výzkumu. Jejich vyústěním je právě podpis Dohody pražských vysokých škol o spolupráci na zavedení a zajišťování studia udržitelného rozvoje a životního prostředí.

Text dohody je dostupný na: <http://cozp.cuni.cz>

*RNDr. Jana Dlouhá, Hana Kolářová,
Centrum pro otázky životního prostředí UK*

Grémium Dohody

Výkonným orgánem Dohody je grémium, které tvoří odpovědní zástupci zúčastněných vysokých škol. V současné době tvoří grémium tyto osoby:

a) České vysoké učení technické v Praze:

Prof. Ing. František Hrdlička, CSc., prorektor pro pedagogickou činnost,

b) Vysoká škola ekonomická v Praze: Doc. Ing. Petr Šauer, CSc., vedoucí katedry ŽP

c) Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
Doc. Ing. Jiří Burkhard, CSc., děkan Fakulty technologie ochrany prostředí

d) Česká zemědělská univerzita v Praze:

Prof. Ing. Vilém Podrázský, CSc., děkan Fakulty lesnické a environmentální

e) Univerzita Karlova v Praze: Prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., ředitel Centra pro otázky životního prostředí UK.

Pla

Informace o Protokolu o vodě a zdraví

Protokol o vodě a zdraví (Protokol) navazuje na Úmluvu o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer (Úmluva), která byla otevřena k podpisu v Helsinkách dne 17. března 1992 a v platnost vstoupila dne 6. října 1996. Česká republika Úmluvu ratifikovala v polovině roku 2000. Protokol je však formulován tak, že každý jednotlivý stát může Protokol ratifikovat, aniž by k Úmluvě přistoupil.

Historie Protokolu

Sjednání Protokolu bylo iniciováno Hospodářskou a sociální radou OSN, Evropskou hospodářskou komisí, Regionálním úřadem pro Evropu Světové zdravotnické organizace a Setkáním stran Úmluvy. Protokol byl otevřen k podpisu na Třetí ministerské konferenci o životním prostředí a zdraví, konané ve dnech 16. - 18. června 1999 v Londýně a organizované Regionálním úřadem pro Evropu Světové zdravotnické organizace. Za Českou republiku jej podepsal tehdejší ministr zdravotnictví MUDr. Ivan David, CSc., dne 17. června 1999. Česká republika tak byla jednou z 35 zemí, které podepsaly Protokol přímo v Londýně. Ratifikace Protokolu Českou republikou byla dokončena v roce 2001. Prováděním Protokolu v České republice byl pověřen ministr zdravotnictví, ve spolupráci s ministry životního prostředí a zemědělství podle usnesení vlády č. 706 ze dne 12. července 2000.

Po podpisu Protokolu v roce 1999 začal fungovat jeho sekretariát a v rámci pracovní skupiny pro zdraví a životní prostředí a právní skupiny Úmluvy byly připravovány kroky pro období po jeho vstupu v platnost. Podle ustanovení Protokolu vstupuje tento v platnost po ratifikaci 16 stranami. V květnu 2005 ho ratifikovala Francie jako 16. země a Protokol vstoupil dne 4. srpna 2005 v platnost. První zasedání smluvních stran Protokolu se očekává v druhé polovině roku 2006.

Hlavní cíle Protokolu

Hlavním cílem Protokolu je podpořit na všech úrovních rozhodování ochranu lidského zdraví a důležitý pohody prostřednictvím zlepšeného hospodaření s vodou, ochrany zdrojů vod a vodních ekosystémů, zlepšovat dostupnost a kvalitu vody pro lidskou spotřebu a potlačovat choroby související s vodou, a to ve vnitrostátním i mezinárodním kontextu. Chorobami souvisejícími s vodou jsou míněny jakékoli významné nepříznivé účinky na lidské zdraví, jako je smrt, postižení, onemocnění nebo choroba způsobená přímo nebo nepřímo změnami v kvantitě nebo kvalitě vody, jde tedy nejenom o choroby infekčního charakteru. Užití vody je míněno k jakémukoli účelu, ne pouze k pití. Ustanovení Protokolu se v našich podmínkách vztahují na vody povrchové, podzemní, uzavřené vody využívané ke koupání, vody během odvádění, přepravy, úpravy a zásobování, vody splaškové a odpadní.

Plnění Protokolu

Podstatou plnění Protokolu je přijetí takových legislativních a účelových opatření, která povedou:

- a) k dostatečnému zásobování obyvatelstva nezávadnou pitnou vodou, vyhovující současným vědeckým poznatkům o ochraně zdraví, a to včetně ochrany všech vodních zdrojů sloužících pro úpravu na vodu pitnou,
- b) k efektivnímu způsobu odvádění, čištění a likvidace splaškových odpadních vod tak, aby nebylo ohroženo lidské zdraví a nedošlo ke znehodnocení povrchových a podzemních zdrojů vod,
- c) k efektivní ochraně všech zdrojů vod a vodních ekosystémů před znečištěním jiného původu, tedy ze zemědělství, průmyslu a vypouštěním nebezpečných látek z ostatních druhů lidské činnosti,
- d) k bezpečnostním opatřením chránícím před chorobami souvisejícími s vodou při využití vody k rekreačním účelům, v zemědělství, k chovu ryb, koryšů či dalších pěstovaných vodních organismů, při využití odpadní vody k závlahám, nebo při využití čistírenských a vodárenských kalů v zemědělství,
- e) k vybudování efektivního systému sledování jakosti pitných, rekreačních a ostatních vod, k vybudování systémů dohledu a včasného varování v případě nebezpečí vzniku chorob souvisejících s vodou,
- f) k dostatečné informovanosti obyvatelstva o jakosti a kvalitě vod a zainteresování široké veřejnosti k přijetí nápravných opatření zaměřených ke komplexní ochraně povodí, bez ohledu na hranice států.

Protokol obsahuje návrhy principů a postupů, jak dosáhnout hlavního cíle, včetně návrhu organizační struktury pro realizaci Protokolu a způsobu pravidelného informování o přijatých opatřeních na národní i mezinárodní úrovni, návrhů na pravidelná setkání účastnických stran a návrhu způsobu řešení sporných problémů. Smluvní strany Protokolu mají podle Protokolu povinnost do dvou let od začátku platnosti tohoto dokumentu stanovit a zveřejnit své národní cíle k plnění Protokolu, spolu s plánovanými daty jejich dosažení. Plnění těchto cílů bude na národní i mezinárodní úrovni sledováno. Jedním z důležitých úkolů Protokolu je zapojení veřejnosti do tvorby národních cílů a do sledování jejich plnění.

Národní cíle a pracovní tým

Na národní úrovni je třeba vyjasnit gesce za plnění úkolů vyplývajících z Protokolu. Záleží na jednotlivých státech, jakým způsobem a podle jakých národních legislativních předpisů budou zásady uvedené v Protokolu realizovány. Zpracováním ná-

vrhu národních cílů dle požadavků Protokolu pověřila Rada pro zdraví a životní prostředí pracovní tým (jmenovaný na podzim 2002 hlavním hygienikem) složený ze zástupců Státního zdravotního ústavu, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zemědělství. V současné době má tým šest členů: RNDr. Věra Bělíková, Ministerstvo zdravotnictví, RNDr. Jan Gruntorád, CSc., Ministerstvo životního prostředí, odbor ekologických škod; Ing. Vladimír Chaloupka, Ministerstvo zemědělství, odbor vodovodů a kanalizací; MUDr. František Kožíšek, CSc., Státní zdravotní ústav; Ing. Doubravka Nedvěďová, Ministerstvo životního prostředí, odbor ochrany vod; Ing. Jan Sokol, Ministerstvo zemědělství, odbor vodohospodářské politiky.

Na práci týmu se aktivně podílí též Ing. Mgr. Lenka Čefovská ze Státního zdravotního ústavu a Ing. Jana

Krejčířová za Ministerstvo zemědělství. Vedoucím pracovního týmu je MUDr. Kožíšek ze Státního zdravotního ústavu.

Tým zatím zpracoval a jednou ročně aktualizoval přehled zásad, doporučení a aktivit uvedených v Protokolu a stav jejich dosavadního naplňování v ČR. Tento přehled, spolu s úplným zněním Protokolu (v anglickém originále i českém překladu), lze nalézt na internetových stránkách SZÚ (www.szu.cz/chzp/voda). Podle pověření Rady pro zdraví a životní prostředí mají být národní cíle ČR zveřejněny do konce roku 2006. V současné době se shromažďují návrhy. Seznam cílů k Protokolu bude připraven v první polovině roku 2006 a Radě předložen v září 2006.

*Zpracovala Ing. Doubravka Nedvěďová,
odbor ochrany vod MŽP*

Projekt CareerMarket na Přírodovědecké fakultě UK

Na dvě stě registrovaných uživatelů a několik desítek firem čítá v současnosti webový portál projektu CareerMarket – šance pro budoucnost.

Na Karlově univerzitě zatím ojedinělý projekt otevře 11. května 2006 Workshop pracovních příležitostí pro specialisty velice žádaných oborů z oblasti přírodních věd. Projekt CM, který působí na půdě Přírodovědecké fakulty UK zatím devět měsíců, se chce podílet se na budoucnosti jejich studentů a usnadnit jim hledání zaměstnání. Velký důraz je kladen na regiony. Cílem projektu je proto vytvořit systematickou bázi pro spolupráci a komunikaci vzdělávací instituce a regionálních firem – „odběratelů“ mladých odborníků s přírodovědnou specializací, které je potřebují a jsou také schopny jim nabídnout zajímavou profesionální perspektivu, mnohdy zajímavější, než ve velkých centrech. V prvním lednovém týdnu díky projektu proběhla první stáž studentky v Pivovaru

Svijany, na konci roku 2005 měli studenti možnost seznámit se s firmou Moravské naftové doly, a.s., během její odborné prezentace na půdě fakulty. Kromě stáží a odborných seminářů obsahuje inzertní část webu **www.careermarket.cz** širokou nabídku spolupráce s fakultou. Vedle zmíněných stáží a prezentací tu mohou firmy nabízet témata diplomových prací, exkurze či volná pracovní místa. Tímto způsobem mají společnosti možnost oslovit potenciální zaměstnance ještě během studia. Pro absolventy fakulty vznikl klub s názvem Alumni Network, slavnostně ho pokřtil děkan fakulty prof. Pavel Kovář na reprezentačním fakultním plese 16. března 2006.

*RNDr. Karolína Šolcová,
vedoucí projektu*

Od začátku října se bude prát bez fosfátů

Čistší voda v řekách – to bude důsledek novely vyhlášky č. 221/2004 Sb., kterou dne 20. února podepsal ministr životního prostředí Libor Ambrozek. Novela zakazuje od 1. října prodávat v České republice takové prací prostředky pro domácnosti, které obsahují fosfáty.

„Fosfáty výrazně znečišťují naše řeky. Novela vyhlášky je cesta, jak snížit přísun fosforu do řek. Ten způsobuje růst vodního květu, který všichni dobře známe třeba z brněnské přehrady či Máchova jezera. V České republice se přitom více než polovina pitné vody získává z povrchových zdrojů,“ vysvětluje svůj krok ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Prací prostředky pro praní textilu s koncentrací fosforu vyšší než 0,5 % hmot. se od 1. 7. 2006 nesmí uvádět na trh a od 1. 10. 2006 se nesmí uvádět do oběhu.

Podíl pracích prostředků na celkovém zatížení toku fosforem se odhaduje na zhruba 12,5 %. Fosfáty způsobují eutrofizaci povrchových vod. Fosfor,

který obsahují, představuje živinu pro vodní řasy a sinice, které se pak snadno přemnoží. V létě tak především na vodních nádržích vzniká zelený povlak vodního květu. Voda je znečištěná, ryby a jiní vodní živočichové mají nedostatek kyslíku, není možné se koupat.

Rada evropských států obsah fosforu v pracích prostředcích reguluje: Belgie, Itálie, Německo, Irsko, Rakousko, Švýcarsko, Norsko a Makedonie, připojuje se Francie. Evropská unie konkrétní množství neupravuje. Zkušenosti zemí, které obsah fosforu omezují, chce vyhodnotit a výsledky pak promítnout do nové legislativy. Odhaduje se, že by mohla platit od roku 2009.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

MŽP vystupuje aktivně proti nelegálnímu dovozu odpadů

Výhrady k návrhu evropské směrnice o odpadech, jednání se spolkovým ministrem životního prostředí SRN, činnost stále pracovní skupiny či nová vyhláška, která vymezuje seznam odpadů – to všechno jsou aktivní kroky MŽP, které mají zamezit nelegálnímu dovozu odpadu do České republiky.

„Kroky, které Ministerstvo životního prostředí podniká, povedou jednoznačně k tomu, že se nelegální dovoz odpadu výrazně omezí. Německý spolkový ministr životního prostředí Siegmар Gabriel mi přislíbil aktivní podporu při jednání se zemskými úřady a bude spolu s námi prosazovat, aby se v nové evropské směrnici objevilo ustanovení, že se směsný komunální odpad má zpracovávat tam, kde vznikl. Pracovní skupina, kterou MŽP koordinuje, se problematice nelegálních dovozů intenzivně věnuje. Nová vyhláška, kterou MŽP na základě usnesení vlády připravilo, zpřísňuje režim pro legální dovoz některých odpadů k využití v České republice. Věřím, že podnikavce odradí i zvýšení pokuty na 50 milionů korun, které navrhuji v novele zákona o odpadech,“ shrnuje nejdůležitější kroky svého resortu ministr životního prostředí Libor Ambrozek. (Zvýšení pokuty poslanci schválili v novele zákona o odpadech dne 17. 3. 2006. Pozn. red.)

Ministr Ambrozek tlumočil na Radě EU pro životní prostředí výhrady České republiky k návrhu nové evropské směrnice o odpadech. Na jednání ho podpořilo Dánsko, Portugalsko, Slovensko a písemně i další země. Změna v hierarchii nakládání s komunálními odpady totiž dává materiálové a energetické využití odpadů na stejnou úroveň. Současně změnou definice mění spalovny komunálních odpadů ze zařízení na odstraňování odpadů na zařízení k jejich energetickému využití. Navrhovaná podoba směrnice by přinesla riziko, že se bohatší země EU budou zbavovat svého směsného komunálního odpadu jeho vývozem ke svým sousedům. S tím Česká republika zásadně nesouhlasí a navrhuje další pojistky bránící dovozu odpadů – například rozšíření a posílení principu soběstačnosti a blízkosti.

Německý spolkový ministr životního prostředí Siegmар Gabriel přislíbil Liboru Ambrozkovi během jednání, které se uskutečnilo na Radě EU pro životní prostředí v Bruselu 9. 3., že v nejbližších dnech projedná se zemským ministrem Saská-Anhaltska konkrétní postup vracení nelegálně dovezených odpadů zpět do Německa. Zároveň uznal, že hlavní odpovědnost za nelegální dovozy odpadů leží na německé straně a přislíbil, že Německo bude podporovat návrh, aby se směsný komunální odpad zpracovával tam, kde vznikl. Informoval také, že byly zvýšeny kontroly přepravců na území SRN.

O firmách, které se na nelegálních dovozech odpadů podílejí, jsou průběžně informovány živnostenské a finanční úřady. Výsledkem činnosti stále pracovní skupiny zástupců MŽP, ČIŽP, Policie ČR a Generálního ředitelství cel je i nepřetržitá vzájemná dosažitelnost všech operativních složek, ve-

řejná telefonní linka, posílené kontroly na hranicích a zvýšená pozornost případům nelegálního nakládání s odpady.

Vyhláška, kterou ministr životního prostředí Libor Ambrozek 13. března 2006 podepsal, zpřísňuje režim pro legální dovoz odpadů k využití. Česká republika tak využívá výjimečnou možnost, aby z důvodu ochrany životního prostředí přeprava některých odpadů podléhala větší kontrole. V praxi to znamená, že například pro dovoz vytríděného textilu pro využití v České republice bude potřeba písemný souhlas Ministerstva životního prostředí.

ČR využila možnosti, které dává čl. 1, odst. 3, písm. d) nařízení rady EHS č. 259/1993. Ve výjimečných případech může být přeprava odpadů zařazených do takzvaného zeleného seznamu z důvodu ochrany životního prostředí kontrolována, jako by se jednalo o odpady zařazené do žlutého či červeného seznamu. Zatímco při přeshraničním převozu odpadu, který je zařazen do zeleného seznamu, je potřeba pouze doklad, že se jedná o dovoz do zařízení, které je k využívání odpadu určeno (tedy má příslušné povolení od krajského úřadu), při dovozu odpadů k využití ze žlutého či červeného seznamu je třeba písemný souhlas státu, do něhož se odpad veze. Zpřísněnému režimu teď bude podléhat odpad, který se nejčastěji objevoval na nelegálních skládkách – například odpadní textilní podlahové krytiny a koberce, obnošené oděvy a textilní výrobky, odpad z papíru, odpad z plastů. Do ČR se smí vozit odpad k využití, dovoz odpadu k odstranění (skládky, spalovny) je zákonem zakázán.

Přehled některých kroků, které příslušné úřady proti nelegálnímu dovozu odpadů podnikly

Celní správa:

- Kontrola přepravy odpadů je vykonávána skupinami mobilního dohledu celní správy. Byl vydán rozkaz zaměřený na koordinaci činností s Policií ČR a zintenzivnění kontrolní činnosti mobilního dohledu při výkonu kontrolní činnosti na celém území České republiky, zejména pak v příhraničních oblastech se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem.
- Uskutečnilo se jednání mezi Generálním ředitelstvím cel a Policejním prezidiem České republiky, s cílem zamezení dovozu odpadů a poskytování informací od cizinecké policie o přejezdech podezřelých kamionů převážejících odpad na území České republiky.
- Obdobná jednání proběhla na regionální úrovni mezi celními orgány a orgány Policie ČR. Na zá-

kladě přijatých opatření bylo celními orgány v roce 2005 zjištěno celkem 36 případů porušení právních předpisů a v roce 2006 bylo zjištěno 11 případů v uvedené oblasti.

- Ve spolupráci s Policií ČR byly zjištěny nezákonné přepravy odpadů, které byly posouzeny jako trestně právní nebo správní delikt. Z hlediska trestně právní odpovědnosti byly pověřenými celními orgány v postavení policejního orgánu provedeny úkony podle trestního řádu.
- Byly zavedeny speciální telefonní linky, na které mohou občané nepřetržitě sdělovat podezření z nelegální přepravy odpadů ze zahraničí.
- Skupiny mobilního dohledu v rámci své kontrolní činnosti předávají řidičům informační brožurku, týkající se problematiky přepravy odpadů, kterou zpracovala ČIŽP ve spolupráci s MŽP.
- S účinností od 1. 3. 2006 cizinecká a pohraniční policie provádí nepřetržitou kontrolu motorových vozidel vstupujících na území ČR na hranicích se SRN a Rakouskem a o všech podezřeních ihned informují kontrolní hlídky mobilního dohledu, které jsou z vnitrozemí přemístěny do bezprostřední blízkosti vybraných hraničních přechodů. Tato činnost se předpokládá v řádu několika měsíců a bude prováděna na úkor jiné kontrolní činnosti mobilních skupin.

ČIŽP:

- Na oblastních inspektorátech ČIŽP jsou drženy 24 hodinové služby „trvalé dosažitelnosti“ pro případy mimořádných událostí.
- Při kontrolách prováděných v průběhu 2. pololetí 2005 byly všemi inspektory ČIŽP sledovány potenciální prostory pro skladování odpadů původem ze zahraničí.
- Byly osloveny obce a kraje za účelem spolupráce při zjišťování možného nelegálního nakládání s odpady.
- Při řešení těchto případů ČIŽP úzce spolupracuje s Policií ČR a mobilními skupinami celní správy.

Policie ČR:

- Specialisté Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR mapují místa, kde došlo k ukládání odpadů, a poskytují metodickou, ale také osobní pomoc policejním orgánům.
- Byl odeslán dopis ředitelům policejních správ krajů a hl. m. Prahy s upozorněním na nelegální praktiky, s požadavkem seznámit s tímto stavem všechny podřízené útvary.
- Zvýšenou kontrolní činností Služby cizinecké a pohraniční policie bylo zjištěno a ve spolupráci s celní službou zmařeno několik nelegálních dovozů odpadů do ČR.

Ministerstvo životního prostředí:

- Ministerstvo životního prostředí požádalo příslušný německý úřad o vrácení všech po nelegálně dovezených odpadů z areálu v obci Libčevěs zpět do SRN. MŽP uplatnilo tento požadavek vzhledem k tomu, že je za nelegální přepravu odpadů ve smyslu předpisů ES odpovědný zahraniční odesílatel odpadů.

- Byly zaslány dopisy adresované ministrům životního prostředí sousedních spolkových zemí: Sasko, Sasko-Anhaltska, Brandenburska a Bavorska, se žádostí o okamžitou pomoc k zamezení nelegálních vývozů odpadů z těchto zemí.
- Byl zaslán dopis adresovaný německému spolkovému ministrovi životního prostředí, s informací o problému dovozu odpadů do ČR, s návazností na projednávání návrh nové rámcové směrnice o odpadech. Dne 24. 2. 2006 byla doručena odpověď německého ministra – viz příslušná TZ MŽP (*Ize najít na www.env.cz, pozn. red.*).
- Byl zaslán dopis rakouskému spolkovému ministru životního prostředí, který předsedal Radě EU pro ŽP 9. 3. 2006, o problematice ilegálních dovozů odpadů do ČR. Dopis obsahuje informaci o návaznosti problematiky dovozu odpadů na nový návrh rámcové směrnice o odpadech spolu s postojem ČR a s tím, že existuje možnost, že by ČR nemusela nový návrh směrnice za určitých okolností podpořit.
- Ministr životního prostředí doporučuje vládě ČR zaslat vládě SRN protestní nótu k zamezení nedovolených vývozů odpadů do ČR.
- Prevence a řešení nelegálních dovozů odpadů do ČR byla předmětem jednání zástupců MŽP se zástupci příslušných německých zemských úřadů v Drážďanech 2. 3.
- Ve spolupráci s německými úřady bude proveden zvýšený počet společných kontrol zaměřených na přeshraniční přepravu odpadů (Bavorsko, Sasko).
- MŽP se dohodlo na koordinaci postupu se slovenským ministerstvem životního prostředí, proběhne jednání expertů V4.
- MŽP navrhlo pozměňovacím návrhem doplnit do projednávané novely zákona o odpadech návrh na zvýšení horní hranice pokut z 10 000 000 Kč na 50 000 000 Kč a doplnit kompetence pro policii.
- ČR vznesla výhrady k návrhu rámcové směrnice o odpadech, která by v navrhovaném znění umožnila navýšení dovozu odpadů do ČR.
- Ministr životního prostředí vystoupil k návrhu směrnice o odpadech na zasedání Rady EU pro životní prostředí 9. 3. 2006 v Bruselu. Během jednání se bilaterálně setkali ministři životního prostředí ČR a SRN a vyměnili si další informace.
- Problematika nelegálních dovozů a připravované směrnice bude na programu jednání Česko-německé komise pro životní prostředí, která bude probíhat ve dnech 3. – 4. 5. 2006 v Praze a též na setkání ministrů ŽP Visegradské skupiny, které se uskuteční 4. a 5. května 2006 v Košicích.
- MŽP bude informovat poslance Evropského parlamentu za ČR o pozici ČR k návrhu směrnice o odpadech v kontextu současné situace v nelegálních dovozech odpadů.
- Ministr životního prostředí seznámí své kolegy ze zemí Visegradské skupiny s problémem nedovoleného dovozu odpadů a vyzve je k podpoře výhrad, které má ČR k návrhu rámcové směrnice o odpadech. A zároveň navrhne zorganizovat v ČR schůzku expertů z oblasti odpadového hospodářství jednotlivých zemí.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Zpráva o rozdělení finančních prostředků na projekty nestátních neziskových organizací pro rok 2006

Do veřejného výběrového řízení, vyhlášeného MŽP dne 22. srpna 2005 v Hospodářských novinách a na internetové stránce Ministerstva životního prostředí, přihlásilo do jeho uzávěrky 4. 10. 2005 151 nestátních neziskových organizací celkem 385 projektů. Podpořeno bylo nakonec 88 projektů od 52 organizací.

Obálková komise, která zasedala ve dnech 4. – 6. 10. 2005, posoudila formální náležitosti přihlášených projektů a vyřadila sedm projektů předložených pěti organizacemi, u kterých nebyl dodržen předepsaný způsob podání.

Zbýlých **378** projektů s celkovým požadavkem **53 943 429 Kč** postoupila obálková komise k hodnocení expertní komisi. V tabulce č. 1 je uveden počet projektů podaných do jednotlivých skupin programů a celkové požadované částky.

Expertní komise posuzovala projekty v pěti subkomisích. Předsedou expertní komise byl ministr životního prostředí RNDr. Libor Ambrozek, který jmenoval předsedy jednotlivých subkomisí a tajemníka komise. Předsedové subkomisí jmenovali členy a tajemníka svých subkomisí.

Subkomise č. 1 hodnotila projekty ve skupině programů **A - Koordinační projekty v ochraně přírody a krajiny**.

Subkomise č. 2 hodnotila projekty ve skupině programů **B - Ochrana přírody a krajiny**.

Subkomise č. 3 hodnotila projekty ve skupině programů **C - Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí, Udržitelný rozvoj na místní a regionální úrovni a Místní agentury 21**.

Subkomise č. 4 hodnotila projekty ve skupině programů **D - Poskytování environmentálních informací**.

Subkomise č. 5 hodnotila projekty ve skupině programů **E - Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta**.

Závěrečná jednání subkomisí proběhla ve dnech 21. 11. - 1. 12. 2005 a vzešla z nich, na základě bodování podle předem stanovených kritérií, pořadí projektů v jednotlivých skupinách programů. Závěrečné jednání expertní komise, vedené předsedou komise RNDr. Liborem Ambrozkem, proběhlo dne 14. 12. 2005.

V návaznosti na schválení státního rozpočtu bylo rozhodnuto o výši dotačních prostředků a následně v jednotlivých programech stanovena rozhraní mezi podpořenými a nepodpořenými projekty. **Celkem bylo podpořeno 88 projektů celkovou částkou 20 mil. Kč.**

V tabulkách č. 2 až 6 je uveden přehled podpořených projektů ve skupinách A až E.

*RNDr. Helena Knappová,
Ing. Jana Soběslavská,
odbor vnějších vztahů MŽP*

Tabulka č. 1

Počet projektů podaných do jednotlivých skupin programů a celkové požadované částky

Skupina programů	Počet podaných projektů	Požadavky v Kč
Skupina programů A – Koordinační projekty v ochraně přírody a krajiny	3	6 500 000
Skupina programů B – Ochrana přírody a krajiny	50	5 920 103
Skupina programů C – Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti ŽP, udržitelný rozvoj na místní a regionální úrovni a Místní agentury 21	52	8 697 000
Skupina programů D – Poskytování environmentálních informací	102	14 848 026
Skupina programů E – Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta	171	24 478 300
Projekty vyřazené obálkovou komisí	7	
Celkem	385	53 943 429

Tabulka č. 2

Projekty podpořené v programu Koordinační projekty v ochraně přírody a krajiny

Č.	Téma	Organizace	Projekt	Přiděleno Kč	Průměr
115	A1	Český svaz ochránců přírody - Ústřední výkonná rada	Ochrana biodiverzity v roce 2006	3 000 000	86,83
125	A3	Český svaz ochránců přírody - Ústřední výkonná rada	Otevřený program ČSOP „Místo pro přírodu“ v roce 2006	1 500 000	78,83
126	A2	Český svaz ochránců přírody - Ústřední výkonná rada	Národní síť stanic pro handicapované živočichy a činnost záchranných center pro státem zabavené živočichy v roce 2006	2 000 000	81,33

Tabulka č. 3
Projekty podpořené v programu Ochrana přírody a krajiny

Č.	Téma	Organizace	Projekt	Přiděleno Kč	Průměr
120	B1	Český svaz ochránců přírody - Ústřední výkonná rada	Jedová díra - evidence a medializace úmyslných otrav zvláště chráněných volně žijících živočichů	113 000	93,25
384	B3	Český svaz ochránců přírody 13/18 ZO SILVATICA	Invační druhy mikroregionu Poddžbánsko	25 800	92,25
145	B2	Český svaz ochránců přírody 57/01 ZO KOSENKA	Zachování a posílení krajinného rázu Bílých Karpat	198 000	88,00
221	B3	Český svaz ochránců přírody 13/18 ZO SILVATICA	Heracleum mantegazzianum	49 000	88,00
250	B4	Český svaz ochránců přírody 02/09 ZO Vlašim	Zabezpečení tahových cest obojživelníků přes komunikace v jihovýchodní části Středních Čech	22 700	87,75
253	B3	Český svaz ochránců přírody 70/03 ZO Studénka	Likvidace křídlatky v okolí Studénky	31 000	86,75
308	B1	ČESON	Komplexní inventarizace a ochrana netopýřích populací v ČR	200 000	84,50
319	B3	Sagittaria - Sdružení pro ochranu přírody střední Moravy	Likvidace invazních druhů rostlin na území města Olomouce a v okolí Dolanského potoka	153 350	84,50
127	B4	Český svaz ochránců přírody - Ústřední výkonná rada	Akce žába - 1. etapa - zapojení veřejnosti do mapování migračních tras obojživelníků na silničních komunikacích	180 000	83,25
252	B5	Český svaz ochránců přírody 70/03 ZO Studénka	Výsadba biocentra	35 000	83,25
26	B3	TYTO	Monitoring a potlačování neofytů v CHKO Litovelské Pomoraví	138 500	82,25
368	B3	Sagittaria - Sdružení pro ochranu přírody střední Moravy	Mapování a likvidace křídlatek (Reynoutria sp.) v nivě řeky Bystřice	145 400	81,50
85	B2	Český svaz ochránců přírody - 9. ZO Českého svazu ochránců přírody	Péče o přírodní prvky geologického charakteru na Vsetínsku	114 000	81,25
82	B1	Český svaz ochránců přírody - 9. ZO Českého svazu ochránců přírody	Jezírko v bývalém vojenském prostoru – management	44 088	81,00

Tabulka č. 4
Projekty podpořené v programu Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí, udržitelný rozvoj na místní a regionální úrovni a Místní agendy 21

Č.	Téma	Organizace	Projekt	Přiděleno Kč	Průměr
167	C1	Český svaz ochránců přírody 54/44 ZO Veronica	Účast veřejnosti při posuzování projektů s (přeshraničním) vlivem na životní prostředí, při tvorbě územně plánovacích dokumentací a koncepčních dokumentů	146 000	86,50
114	C1	Člověk a Krkonoše	VIZE KRKONOŠE 2050	137 000	86,25
365	C1	Hnutí Duha Olomouc	Zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí	181 300	84,25
200	C3	Společnost pro komunitní práci Vsetín	Vsetín na cestě k udržitelnému rozvoji	196 210	84,00
327	C1	NESEHNUTÍ Brno	Brána k ochraně životního prostředí v Brně	138 500	84,00
98	C1	Arnika - Centrum pro podporu občanů	Podpora účasti veřejnosti při rozhodování o životním prostředí	193 500	83,75
269	C2	Zelený kruh	Legislativní centrum Zeleného kruhu	200 000	83,00
132	C4	ROSA, o.p.s.	Rozvoj trhu místních produktů	80 000	82,75
7	C1	Ekologický právní servis	Občanská práva - nepřítel prosperující společnosti?	198 200	82,00
286	C4	Hnutí Brontosaurus - Základní člunek SEVER	DOTEK - Zahrada pro všechny	193 000	81,75
231	C3	Sdružení Krajina	Místní Agenda 21 pro malé obce	176 080	81,25
110	C2	Arnika - program Toxické látky a odpady	Aktivní prosazování práva v životním prostředí a účast na tvorbě environmentální legislativy	199 250	81,00

Tabulka č. 5

Projekty podpořené v programu Poskytování environmentálních informací

Č.	Téma	Organizace	Projekt	Přiděleno Kč	Průměr
332	D1	Hnutí Duha - Přátelé Země Česká republika	Sedmá generace – ochrana životního prostředí ve společenských souvislostech	178 959	87,00
232	D1	Brontosauří ekocentrum Zelený klub	EkoList po drátě – internetový deník o životním prostředí	300 000	85,50
304	D1	Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina	Bedrník, časopis pro ekogramotnost	260 000	84,75
363	D2	PermaLot	Učebnice o permakultuře jdoucí nad rámec trvalé udržitelnosti	137 000	84,50
237	D1	Econnect	Zpravodajství Econnectu ze světa environmentálních NNO	282 000	83,75
236	D2	Econnect	Portál Občanská společnost - podpora účasti veřejnosti na rozhodování o životním prostředí a udržitelném rozvoji	196 500	83,50
184	D1	Český svaz ochránců přírody 54/44 ZO Veronica	Časopis Veronica	300 000	83,25
136	D1	Muzeum přírody Český ráj	V Českém ráji kudy kam? (na web se podívám)	24 235	83,00
233	D1	Brontosauří ekocentrum Zelený klub	EkoList – měsíčník o životním prostředí	300 000	82,00
48	D2	Ekocentrum PALETA	Speciální pomůcky k výchově separování odpadu	100 000	81,25
182	D2	REZEKVI TEK	Publikace Rezekvítku pro environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu	198 850	81,25
40	D1	Česká speleologická společnost	Časopis Speleo 44-46/2006	56 000	81,00
357	D1	Společnost přátel přírody	Lomikámen 2006	297 600	80,25
256	D2	EkoWATT, Centrum pro obnovitelné zdroje a úspory energie / RES & EE Centre	PUBLIKACE OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE, BIOMASA, NÍZKOENERGETICKÉ A PASIVNÍ DOMY	200 000	80,00
367	D2	Sagittaria - Sdružení pro ochranu přírody střední Moravy	Ohrožený hmyz nížinných lesů - dotisk publikace	91 200	80,00
310	D2	Občanské sdružení ORNITA	PRAŽSKÁ AVIFAUNA - " NÁŠ LES"- webová stránka projektu	200 000	79,75
315	D2	KLUB ČESKÝCH TURISTŮ	TURISTIKA A OCHRANA PŘÍRODY	63 000	79,75
279	D3	TEREZA, sdružení pro ekologickou výchovu	ZNALCEM SVÉHO OKOLÍ - PROJEKT GLOBE, LIDÉ A PŘÍRODA	161 000	79,50
61	D1	Společnost přátel Poodří	Vlastivědný časopis POODŘÍ	45 000	79,25
109	D2	Arnika - program Toxické látky a odpady	Vzdělávání zdravotnického personálu v oblasti životního prostředí, české a evropské politiky a strategií, které se týkají chemických látek a odpadů	200 000	79,25
214	D2	Centrum pasivního domu	Portál Pasivní domy	199 720	79,25

Tabulka č. 6

Projekty podpořené v programu Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Č.	Téma	Organizace	Projekt	Přiděleno Kč	Průměr
46	E1	Sluňákov - sdružení pro ekologickou výchovu	EKOLOGICKÉ DNY OLOMOUC A EKOLOGICKÉ VEČERY 2006	200 000	95,50
314	E5	Hnutí Brontosaurus - Základní článek Mařatice Uherské Hradiště	Zapojení veřejnosti do péče o bělokarpatské louky a krajinu	40 000	91,25
106	E3	Arnika - program Toxické látky a odpady	Odpad jako surovina	195 000	90,00
6	E4	Hnutí Brontosaurus - Základní článek Botič	Volný čas rodin na Toulcově dvoře	200 000	89,50
160	E2	Český svaz ochránců přírody 54/44 ZO Veronica	Environmentálně šetrné nakupování	151 500	87,75
276	E4	TEREZA, sdružení pro ekologickou výchovu	GLOBE Games 2006	200 000	87,50

359	E5	Společnost přátel přírody	Zapojování veřejnosti do obnovy přirozených lesů v Libereckém kraji	191 700	87,50
281	E1	Chaloupky - středisko pro vzdělávání a výchovu v přírodě	Vzdělávání veřejnosti o ochraně přírody a osvěta	137 000	87,25
245	E3	Hnutí Brontosaurus Jeseníky	Jesenické Ekoklubko	200 000	87,00
3	E1	Hnutí Brontosaurus - Základní článek Botič	Ekologická výchova do škol - environmentální vzdělávání pedagogů	200 000	86,75
331	E4	Hnutí Duha - Přátelé Země Česká republika	Vliv domácího kompostování na snižování množství komunálních odpadů	200 000	86,75
5	E3	Hnutí Brontosaurus - Základní článek Botič	Výchova dětí předškolního věku v Toulcově dvoře	200 000	86,50
303	E1	Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.	Ekologicky šetrný, ekonomicky přínosný provoz kanceláří - příručka "zelené" kanceláře a rejstřík "zelených" výrobků a služeb	199 500	86,50
295	E1	Česká společnost ornitologická	Environmentální osvěta a vzdělávání místního obyvatelstva ve vybraných ptačích oblastech	192 500	86,25
238	E1	CALLA - Sdružení pro záchranu prostředí	Význam, využití a ochrana pískoven v jihočeské krajině	200 000	85,75
300	E1	Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina	Veletrh ekologických výukových programů 2006	192 500	85,50
297	E1	Hnutí Brontosaurus - Základní článek SEVER	Senioři a ekologie? Proč ne...	87 500	85,25
80	E3	Český svaz ochránců přírody - Severomoravské RS	Beskydský poutník	43 000	85,00
154	E3	Český svaz ochránců přírody 57/01 ZO KOSENKA	Environmentální výchova pro děti, mládež a dospělé v regionu Jižní Valašsko	196 702	85,00
207	E4	Centrum pasivního domu	Osvětové akce o pasivních domech	189 630	84,75
311	E1	Pracovní skupina pro certifikaci lesů FSC v ČR (FSC ČR)	Vzdělávání podnikové sféry a veřejnosti o ekologické certifikaci lesů	182 800	84,50
101	e4	Arnika - program Ochrana přírody	Informační kapaň "Příroda dává práci"	197 300	84,25
298	E3	Hnutí Brontosaurus - Základní článek SEVER	Člověk a prostředí - Týden vzdělávání o udržitelném rozvoji pro střední školy	195 600	84,25
170	E3	Český svaz ochránců přírody 70/03 ZO Studénka	Netradiční školní výlety	35 000	84,00
374	E3	Český svaz ochránců přírody 15/06 ZO CEIS Šípek Český Krumlov	Environmentální výukové programy na Českokrumlovsku	191 500	83,50
270	E4	Agora Central Europe - společnost pro demokracii a kulturu	Zelený den	200 000	83,25
313	E4	Oživení	AUTO*MAT - udržitelná doprava pro město	200 000	83,00
342	E3	Vita - občanské sdružení	„Nové programy a pomůcky pro Terénní střediska ekologické výchovy Vita“	200 000	82,75
244	E2	Děti Země – Plzeň	Environmentální poradenské centrum pro veřejnost na Plzeňsku	146 200	82,50
280	E3	TEREZA, sdružení pro ekologickou výchovu	Setkání dětí s přírodou	200 000	82,50
2	E3	Hnutí Brontosaurus - Základní článek Botič	Ekologické výukové programy pro školní kolektivy v areálu Toulcova dvora	200 000	82,25
289	E1	Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.	Revitalizace - nástroj protipovodňové ochrany a cesta k návratu přírodního prostředí podél vodních toků	200 000	82,25
324	E3	NESEHNUTÍ Brno	Brněnské ekovečery	62 800	82,25
147	E3	Český svaz ochránců přírody 56/15 ZO Pálava - centrum ekologické výchovy	Škola hrou pod Pálavou	200 000	82,00
191	E5	Český svaz ochránců přírody 01/71 ZO Koniklec	Ekocentrum ČSOP Koniklec	68 000	82,00
362	E1	Sagittaria - Sdružení pro ochranu přírody střední Moravy	Informační kampaň k soustavě Natura 2000 v Olomouckém kraji	183 300	82,00
139	E3	Ametyst	Proměny příměstské krajiny	40 000	81,75
354	E3	TEREZA, sdružení pro ekologickou výchovu	Akce pro děti a mládež zaměřené na environmentální vzdělávání a osvětu	100 000	81,50

Tematické strategie a politika životního prostředí

Sedm tematických strategií, které vycházejí z 6. akčního programu pro životní prostředí¹, přináší nový směr ve vývoji politiky životního prostředí a bude předmětem projednávání v následujícím období, zejména za rakouského a finského předsednictví EU (první a druhá polovina roku 2006).

Strategie se zaměřují na stanovení jasných cílů v oblasti životního prostředí v dlouhodobém horizontu (až do roku 2030) a zároveň usilují o revizi stávající legislativy ES a sektorových politik ve smyslu jejich zkvalitnění, zpřehlednění a vzájemné provázanosti.

Jedná se o tyto oblasti:

- ochrana ovzduší,
- nakládání s odpady a recyklace,
- udržitelné využívání přírodních zdrojů,
- udržitelné užívání pesticidů,
- ochrana půdy,
- městské životní prostředí,
- mořské životní prostředí.

Tyto strategie následují iniciativu v rámci Evropské unie na zkvalitňování evropské legislativy, tzv. „Better Regulation“, která byla prosazována zejména britským předsednictvím EU (druhá polovina 2005) v rámci Rady EU pro životní prostředí a Rady EU pro konkurenceschopnost, a zároveň představuje dlouhodobou snahu Evropské komise zlepšovat tvorbu legislativy s důrazem na vytváření analýz dopadů zejména na environmentální, ekonomické a sociální podmínky a provádění rozsáhlých konzultací se zájmovými skupinami.

Tematická strategie o znečištění ovzduší (dále jen „Strategie“), zveřejněná Evropskou komisí dne 21. 9. 2005, představuje dlouhodobou strategii snižování znečištění ovzduší stanovující cíle pro kvalitu ovzduší v zemích EU a navrhuje příslušná opatření k jejich dosažení. Doporučuje také aktualizaci současné legislativy tak, aby se více zaměřovala na vážné polutanty - zejména jemné prachové částice ($PM_{2.5}$ a PM_{10}), troposférický ozon a oxidy dusíku; definuje úroveň ambicí pro revizi směrnice o národních emisních stropích a navrhuje širší začlenění aspektů ochrany ovzduší do ostatních politik. Zmiňuje například sektor energetiky (např. výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů energie); dopravy (posílení a integrace evropské železniční dopravy, používání alternativních paliv, atd.); zemědělství; využívání strukturálních fondů, atd. V neposlední řadě také poukazuje na potřebu zlepšit sys-

tém sběru a monitoringu dat. Spolu se Strategií byl zveřejněn i *návrh směrnice o kvalitě ovzduší a čistší ovzduší pro Evropu* (dále je „Směrnice“) a *analýza dopadů Strategie i Směrnice*. Směrnice zjednodušuje a sjednocuje dosavadních pět právních předpisů ES², definuje nové pojmy a upravuje definice některých již zavedených pojmů, zavádí sledo-

vání a vyhodnocování koncentrací v ovzduší znečišťující látky $PM_{2.5}$ a její dopady na lidské zdraví. Z pohledu České republiky se jedná o zásadní problematiku.

Tematická strategie o předcházení vzniku odpadů a jejich recyklaci (dále jen „Strategie“), která byla společně s návrhem *nové Rámcové směrnice o odpadech a analýzou dopadů* obou dokumentů zveřejněna EK dne 21.12. 2005, je taktéž prioritní oblastí České republiky. Tato Strategie má za cíl aktualizaci a zjednodušení stávající legislativy v oblasti odpadového hospodářství³, vyjasnění pojmů, provázání s jinými směrnici (např. se směrnicí o integrované prevenci a omezování znečištění); prosazování důsledné implementace stávající legislativy. Strategie také prosazuje zahrnutí životního cyklu do odpadové politiky, ambicióznější cíle v prevenci odpadů, zvýšení znalostí a informací, apod. Dlouhodobým cílem je zvýšená míra a kvalita recyklace, snížení množství odpadů ukládaných na skládky a zvýšené kompostování a energetické využívání odpadů.

Tematická strategie o udržitelném využívání přírodních zdrojů (dále jen „Strategie“) byla zveřejněna EK také dne 21.12. 2005 spolu s *analýzou dopadů*. Jejím cílem je snížit negativní dopady na životní prostředí spojené se zvýšeným využíváním přírodních zdrojů⁴ v rostoucí ekonomice a tím tedy i přispívat k *udržitelnému ekonomickému růstu*. Udržitelné využívání přírodních zdrojů zahrnující udržitelnou spotřebu a výrobu je klíčem k dlouhodobé prosperitě. Strategie také zdůrazňuje důležitost integrace environmentálních aspektů do ostatních politik majících vliv na životní prostředí. K dosažení těchto cílů navrhuje v horizontu 25 let zejména zlepšit znalosti o využívání přírodních zdrojů a jeho dopady na životní prostředí, vytvořit nástroje na sledování pokroku v rámci EU a vytvoření opatření

¹ Rozhodnutí EP a Rady č. 1600/2002/ES z 22.7. 2002 stanovující Šestý akční program pro životní prostředí ES

² Rámcová směrnice 96/62/ES o posuzování a řízení kvality ovzduší, tři „dceřiné směrnice“ týkající se limitů pro jednotlivé znečišťující látky – směrnice 1999/30/ES, 2000/69/ES a 2002/3/ES a Rozhodnutí Rady 97/101/ES o reciproční výměně dat mezi sítěmi a individuálními stanicemi měřícími znečištění ovzduší v členských zemích EU.

³ Novela Rámcové směrnice o odpadech a sloučením se směrnicemi o nebezpečném odpadu

⁴ „Přírodní zdroje“ se v tomto kontextu uvádějí jako veškeré přírodní zdroje - suroviny, voda, větrná, solární a geotermální energie, atd.

a programů na národní úrovni v členských zemích EU. Důraz je kladen zejména na vytvoření sady indikátorů za předpokladu využití již používaných metod (např. environmentální účetnictví, účetnictví materiálových toků, atd.). EK by měla do roku 2008 vytvořit indikátory měřící efektivitu a produktivitu využívání přírodních zdrojů včetně energie, indikátory hodnotící oddělení využití přírodních zdrojů od negativního dopadu na životní prostředí a celkový, tzv. eko-efektivní indikátor.

Tematická strategie o městském životním prostředí byla s *analýzou dopadů* zveřejněna EK dne 11.1. 2006. Celkovou prioritou je zlepšit životní prostředí ve městech s důrazem na zdravější a atraktivnější prostředí k životu, zvýšení pracovních příležitostí a příliv investic. K dosažení těchto cílů Strategie navrhuje integrovaný přístup environmentálního managementu (EK poskytne metodiku v průběhu roku 2006), plány udržitelné městské dopravy (EK poskytne metodiku v průběhu roku 2006), výměnu zkušeností v rámci EU, případné založení internetového portálu pro místní úřady, školení pro regionální a místní správu, využívání financování z programů Společenství (LIFE+, Fond soudržnosti), a provázanost s ostatními politikami (změna klimatu, příroda a biodiverzita, atd.).

Tematická strategie o ochraně mořského životního prostředí byla zveřejněna 24.10. 2005 s návrhem *směrnice o mořské strategii a analýzou dopadů* obou dokumentů. Jejím základním cílem je podpora udržitelného využívání moří a ochrana mořských ekosystémů (před znečištěním, vlivy způ-

sobenými změnou klimatu, nadměrným rybolovem, atd.). Zároveň zdůrazňuje vytvoření znalostní základny, efektivní monitoring a integrované a ekonomicky výhodné aktivity na snížení negativních dopadů na mořské životní prostředí. Směrnice by měla definovat společné priority na úrovni EU, členské země by měly vytvořit evropské „mořské regiony“, dále by měly vytvořit ve vzájemné spolupráci „mořské strategie“, vytvořit a implementovat programy opatření, aby bylo dosaženo dobrého stavu moří.

Zbývající dvě tematické strategie – o ochraně půdy a o udržitelném využívání pesticidů – budou zveřejněny v průběhu roku 2006.

Strategie budou určovat směr vývoje politiky životního prostředí a stanovovat dlouhodobé priority v Evropské unii až do roku 2020 (v případě Tematické strategie o udržitelném využívání přírodních zdrojů až do roku 2030) s průběžným pěti až desetiletým hodnocením dosažených výsledků. V současné době se strategie projednávají nebo v blízké době budou projednávat v pracovních skupinách Rady EU pro životní prostředí. Česká republika se těchto projednávání aktivně účastní a prosazuje, aby se v uvedených oblastech zkvalitňovala legislativa ES a zároveň aby byly stanovovány patřičné priority a opatření ke zlepšování kvality životního prostředí a zdraví obyvatelstva v rovnováze s ekonomickými a sociálními aspekty.

Veronika Hunt Šafránková, MBA
ředitelka odboru Evropské unie MŽP

Výkon větrných elektráren v EU překročil 40 000 MW

Samotné větrné turbíny dnes v EU vyrobí víc elektřiny, než kolik spotřebuje celá Česká republika.

Evropská asociace pro větrnou energetiku (EWEA) zveřejnila 1. února informace o stavu a vývoji tohoto zdroje energie na trhu s elektřinou v rámci EU. Celkový instalovaný výkon větrných elektráren v EU vzrostl v roce 2005 o 18 % a dosahuje 40 504 MW (oproti 34 372 MW na konci roku 2004).

Nově instalovaných 6183 MW přineslo výrobcům turbín obrát ve výši zhruba 6 miliard € (174 miliard korun). Podle zveřejněné statistiky představoval v uplynulém desetiletí meziroční kumulativní růst výkonu větrných elektráren 32 %. Související průmyslová odvětví v EU rostla ve stejném období průměrně o 22 % ročně. V roce 2005 činil nárůst výkonu od domácích dodavatelů právě rekordních 6183 MW, což je nárůst o 6 % ve srovnání s 5838 MW v roce 2004.

Díky rychle se rozvíjející větrné energetice se podařilo dosáhnout cíle Evropské komise pro rok 2010, tedy mít v provozu 40 000 MW větrných turbín, už vloni.

Současný výkon umožňuje při průměrných hodnotách proudění větru vyrobit asi 83 TWh elektřiny ročně, což představuje asi 2,8 % celkové spotřeby

elektřiny v EU. Je to také téměř 1,5-násobně více, než kolik činí spotřeba elektřiny celé České republiky (56,4 TWh v roce 2004).

Ze statistiky je zcela patrné, že sektor větrné energetiky se nejlépe vyvíjí v zemích původní evropské patnáctky. Celkem je zde instalováno 40 317 MW výkonu, zatímco v desítku nových členských zemí je toto odvětví v zárodku a se svými 186 MW představuje příspěvek necelého půl procenta do celkové bilance EU. Situace se mírně zlepšuje, čemuž napovídá fakt, že na nově instalovaném výkonu za rok 2005 se nové státy podílejí jedním procentem. Zastávání je však zcela zjevné.

Nejvíce větrných elektráren funguje v Německu (18 428 MW), dále ve Španělsku (10 027 MW), v Dánsku (3122 MW), Itálii (1717 MW), Velké Británii (1353 MW), Nizozemí (1219 MW) a Portugalsku (1022 MW). Na samém konci žebříčku figurují Kypr, Malta a Slovinsko (0 MW), následované Slovenskem (5 MW), Litvou (7 MW) a Maďarskem (17 MW). Česká republika se s výkonem pouhých 26 MW nachází na pátém místě od konce.

zdroj: Evropská asociace pro větrnou energetiku

9. zvláštní zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí a 7. Globální fórum ministrů životního prostředí

9. zvláštní zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a 7. Globální fórum ministrů životního prostředí (GMEF) se uskutečnila v Dubaji ve dnech 7. - 9. února 2006, poprvé v regionu západní Asie a v islámské zemi v době citlivé mezinárodní situace (kampaň proti znevažování náboženských islámských symbolů v dánském tisku, růst cen energetických zdrojů).

Proto navštívil zasedání i generální tajemník OSN Kofi Annan, který v předvečer zasedání obdržel prestižní Mezinárodní Zayedovu cenu životního prostředí za rok 2005 za výjimečné globální vůdcovské kvality.

S ním obdrželi cenu za aktivity v životním prostředí Angela Cropperová se svou Cropperovou nadací na Trinidadu a Tobagu, státní ministr životního prostředí a rozvoje Indonésie Emil Salim, bývalý předseda Přípravného výboru Světového summitu o udržitelném rozvoji, cenu za vědecké a technologické úspěchy obdržel kolektiv odborníků, kteří vypracovali Miléniové hodnocení ekosystémů. Mezi nimi jsou i vědci působící v Centru pro životní prostředí Univerzity Karlovy prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., a PaedDr. Tomáš Hák. V České republice byla již ve spolupráci Ministerstva životního prostředí, Evropské komise a Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze vydána v českém jazyce syntéza této rozsáhlé práce pod názvem „Ekosystémy a lidský blahobyt“.

Jednání o chemických látkách

Zasedání řídil předseda Řídící rady UNEP, indonéský státní ministr životního prostředí Rachmat Witoelar, čestnými hosty při zahájení zasedání byli prezidenti Gambie Yahya Jammeh a Švýcarska Moritz Leuenberger. Delegaci České republiky vedl ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

V souladu se schválenými body programu se zasedání soustředila na schválení výstupu Mezinárodní konference o nakládání s chemickými látkami (ICCM), která probíhala ve dnech 4. - 6. února 2006 rovněž v Dubaji pod záštitou UNEP – právně nezávazného **Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM)**, obsahujícího Dubajskou deklaraci o mezinárodním nakládání s chemickými látkami, Komplexní politickou strategii a Globální plán činnosti.

Výkonný ředitel UNEP byl pověřen vytvořením a zajištěním administrativní základny pro SAICM v rámci UNEP, vlády členských států, mezivládní organizace, nevládní organizace včetně soukromého sektoru byly vyzvány k poskytnutí dobrovolných finančních prostředků na podporu činnosti sekretariátu SAICM. Výkonnému řediteli UNEP bylo uloženo založit a spravovat Světenecký fond na financování prvního rozjezdového programu (tzv. Quick Start Programme Trust Fund) pro naplňování SAICM. Očekává se, že v nadcházejících 15 letech dojde k růstu výroby chemických látek o zhruba 80 % a k dosavadním téměř 100 000 druhů těchto látek na trhu přibude dalších 1500 nových každý rok. Ke zvládnutí úkolu bezpečného nakládání s chemickými látkami bude potřeba značných finančních prostředků především v rozvojových zemích a v zemích s přechodnou ekonomikou. Členské státy, regi-

onální hospodářské integrační organizace, mezivládní organizace a nevládní organizace proto byly vyzvány k poskytování dobrovolných příspěvků do Světeneckého fondu. Členské státy mohou podporovat plnění SAICM nejen přímými finančními příspěvky, ale i jinými formami (pořádáním seminářů, školení, investicemi, projekty rozvojové zahraniční pomoci apod.). Česká republika se v návaznosti na své aktivity v rámci mnohostranných globálních smluv (především Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, Rotterdamská úmluva, Stockholmská úmluva, Basilejská úmluva) soustředí na problematiku prevence ilegálního obchodování s chemickými látkami a ve spolupráci s UNEP uspořádá v červnu 2006 k této otázce mezinárodní seminář.

Výkonnému řediteli bylo uloženo informovat v únoru 2007 řádné 24. zasedání Řídící rady UNEP o prvních aktivitách při plnění SAICM v úzkém sepětí s realizací Baliského strategického plánu na podporu technologií a budování kapacit, schváleného 23. zasedáním Řídící rady v únoru 2005 v zájmu vyvarování se případných duplicit.

Jednání o energii

Hlavními tématy ministerských jednání byly vztahy mezi životním prostředím a energií, životním prostředím a turistikou v kontextu udržitelného rozvoje a také otázka posílení mezinárodní správy životního prostředí v návaznosti na Hodnotící summit tisíciletí ze září 2005 a na přípravu 14. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj v květnu 2006. Závěry těchto diskusí byly pak shrnuty předsedou zasedání.

Dvoudenní **diskuse o vztahu životního prostředí a energií**, které předsedali ministryně životního prostředí a vědy Ghany Christine Churcherová, ministryně životního prostředí Španělska Cristina Narbona Ruizová, ministryně životního prostředí Islandu Sigrídur Anna Thordardottirová a ministr životního prostředí Jordánska Khalid Al-Irani, potvrdila důležitost změny dosavadních přístupů k zajištění a používání energie s ohledem na otázky změny klimatu (energetika je hlavní zdroj skleníkových plynů) a energetické bezpečnosti (závislost na dovozech ropy a plynu a negativní dopady růstu jejich cen na hospodářství především rozvojových zemí), zabezpečení přístupu k energetickým službám obyvatelstvu v rozvojových zemích a v zemích s přechodnou ekonomikou. Přes 1,6 mld. obyvatel rozvojových zemí nemá přístup k elektrické energii (tj. více než čtvrtina obyvatelstva planety) pro své domácnosti. Téměř 800 mil. obyvatel používá tradiční biomasu pro přípravu jídla a pro topení.

S ohledem na výstupy Světového energetického výhledu z r. 2004 zpracovaného Mezinárodní energetickou agenturou (IEA), který předvídá do roku 2030

téměř 60% nárůst energetických potřeb světa, byla zdůrazněna úloha propracované dlouhodobé stabilní strategické vládní politiky při vytváření podmínek pro investice do čistých technologií jako nezbytného předpokladu pro přechod ke skutečně více udržitelnému energetickému systému pro garantování dlouhodobých soukromých investic (během nadcházejících 30 let téměř 16 trilionů USD). I když se předpokládá mírný roční pokles míry růstu poptávky po energiích a snižování energetické náročnosti, hospodářský růst a růst obyvatelstva především městského by se měly odrazit v nadcházejících 25 letech v ročním růstu poptávky o 1,7 %. Proto by vlády měly uplatňovat tržně orientované stimuly pro zajištění poptávky po energeticky účinnějších a čistších technologiích, zvláště těch, které jsou založeny na obnovitelných zdrojích energie a které zajišťují čistší využívání fosilních paliv, včetně pohonných hmot pro dopravu. Pokud by státy nastoupily tuto cestu, při téměř stejných investicích by bylo možné snížit globální poptávku po energii o 10% a antropogenní emise skleníkových plynů o 16% do roku 2030.

Nastolit reálné ceny energií je nutné

Vládám bylo doporučeno revidovat energetickou daňovou a cenovou politiku, která by měla plně zohlednit náklady na výrobu energií, jejich spotřebu a používání, internalizaci externalit a skončit s dotacemi škodlivými pro životní prostředí. Státy by měly vytvořit národní fondy na podporu činností vedoucích k většímu přístupu k moderním druhům energie. Vládám bylo doporučeno nekompromisně uplatňovat posuzování vlivů na životní prostředí, hodnocení rizik pro zdraví člověka a systém environmentálního řízení. Větší podpora musí být poskytována vědě a výzkumu čistých technologií v energetice, podpoře bioenergií (především takovým palivům jako ethanol nebo bionafta v dopravě), která má vysoce pozitivní vliv i na rozvoj venkovských oblastí, větrné a solární energii. Výhrady zazněly k tlaku na využívání vodní energie v rozvojových zemích, který sebou nese s výstavbou velkých přehrad negativní vlivy na doposud relativně dobře zachované životní prostředí. Vlády proto musí mnohem pečlivěji dbát na dodržování právních norem, především v oblasti posuzování vlivů na životní prostředí a možnosti

obyvatel se vyjadřovat k otázkám rozvoje jejich lokalit a regionů.

Za poslední období bylo dosaženo viditelného pokroku při prosazování účinnějšího využívání energie a při prosazování obnovitelných zdrojů energie. Výzvou pro mnoho zemí však v následujících desetiletích stále zůstane čistší využívání fosilních paliv. Změna vzorců výroby a spotřeby energie jak u výrobců, tak i spotřebitelů, energetická účinnost výroby a nové technologie by měly přispět ke snížení nároků na růst energetické potřeby, a tím emisí znečišťujících látek a nebezpečí změny klimatu. V tomto směru je nezastupitelná úloha vlád, které musí v první řadě prosazovat účinnější využívání energií a úspory energie schvalováním a prosazováním přísnějších standardů v této oblasti a zvláště pak ve stavebnictví, výrobě spotřebičů, v zemědělství, v průmyslu a v dopravě. Zde byla za příklad dána iniciativa finské vlády, která vytvořila Pracovní skupinu pro udržitelné stavebnictví a výstavbu v rámci tzv. marrákešského procesu na prosazení udržitelných vzorců spotřeby a výroby.

Ministři doporučili, aby Komise OSN pro udržitelný rozvoj, která se v dvouletém hodnotícím a politickém cyklu 2006-2007 prioritně věnuje mj. i energii, změně klimatu, znečištění ovzduší a průmyslovému rozvoji, přijala monitorovací a hodnotící mechanismus pro oblast energií. Shrnutí diskuse ministrů životního prostředí bude předneseno na 14. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj v květnu 2006.

Na zasedání přijali představitelé 88 vlád, včetně České republiky, sdružených v Johannesburgské koalici pro obnovitelnou energii, vytvořené v září 2002 a Světovém summitu o udržitelném rozvoji, prohlášení pro 14. a 15. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj „Obnovitelná energie – klíč k síle budoucích generací“.

Jednání o turistice

Jednodenní **diskuse o vztahu životního prostředí a turistiky** pod vedením státního tajemníka životního prostředí Argentiny Atila Savina a náměstkyně ministra zahraničních věcí USA pro oceány, mezinárodní environmentální a vědecké záležitosti Claudie McMurrayové poukázala na trendy směřující k tomu, aby se udržitelná turistika stala pozitivním faktorem při ochraně životního prostředí a zajištění sociálního rozvoje především na regionální a místní úrovni (otázka zaměstnanosti, turistika celosvětově zaměstnává zhruba 8% pracovní síly).

Podle Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO) se očekává do roku 2020 zdvojnásobení počtu zahraničních turistů z dosavadních 760 milionů. Jen v České republice se téměř ztrojnásobil počet zahraničních turistů z 2,51 mil. v r. 1993 na 6,4 mil. v r. 2005. Počet domácích turistů rovněž roste. Ministři zdůraznili i v oblasti turistiky nutnost prosazování udržitelné spotřeby a výroby využitím regulačních plánovacích a ekonomických nástrojů a naplňováním cílů udržitelné turistiky, odsouhlasených Komisí OSN pro udržitelný rozvoj a Světovou organizací cestovního ruchu na konci 90. let, a také rozhodnutí Řídící rady UNEP č. 22/6 ze 7. února 2003 za účelem minimalizace narušení přírody (ztráty např. neporušeného mořského pobřeží zástavbou hotelovými areály), vyčerpání neob-

Z jednání konference.

Foto archiv MŽP

novitelných přírodních zdrojů, minimalizace znečištění a vzniku odpadů apod. Turistika, především letecká a silniční přeprava, přispívá k emisím skleníkových plynů více než 5 %.

Proto je přínosné posilování vzájemných vztahů mezi UNEP (ekoturistika, environmentální standardy a doporučení pro hotely a cestovní kanceláře, certifikace) a Světovou organizací cestovního ruchu (UNWTO) – iniciativa ST-EP (udržitelná turistika – likvidace chudoby), UNESCO (ochrana přírodního a kulturního dědictví) a s dalšími mezinárodními vládními a nevládními organizacemi. Francouzská ministryně ekologie a udržitelného rozvoje Nelly Olinová oznámila, že francouzská vláda vytvořila Pracovní skupinu pro udržitelnou turistiku v rámci tzv. marrákešského procesu na prosazování udržitelné spotřeby a výroby.

I v oblasti cestovního ruchu se musí dbát na zapojení místního obyvatelstva do rozhodovacích procesů s cílem zabránit nekontrolovatelné globalizaci a zanášení cizorodých násilných deformujících prvků především na regionální a místní úrovni. Nedílnou součástí prevence by mělo být zohlednění priorit, jako jsou ochrana před změnou klimatu (podpora hromadné veřejné environmentálně šetrné dopravy), ochrana biologické rozmanitosti a zachování místní tradiční kultury. Ministři požádali UNEP, aby ve spolupráci s UNWTO napomáhal členským státům a mezinárodním institucím při zpracování a plnění národních strategií udržitelné turistiky a při rozvoji regionální spolupráce v této oblasti.

Jednání o reformě OSN

Závěrečná část zasedání byla věnována **diskusi o probíhající reformě OSN a o posílení její environmentální dimenze**. Informaci o procesu reformy a o závěrech Summitu OSN 2005, o dalších krocích předsedy Valného shromáždění OSN a jeho záměru zahájit neformální konzultace pod vedením stálých představitelů Mexika a Švýcarska při OSN v New

Dlouholetý ředitel UNEP Klaus Töpfer.

Ekoturistika přináší místním obyvatelům práci. Šrí Lanka.
Foto J. Plamínková

Yorku o institucionálních rámcích environmentální činnosti systému OSN podal výkonný ředitel Panelu generálního tajemníka OSN pro větší spjatost systému OSN Adnan Amin.

Obšírněji odůvodnila iniciativu transformovat UNEP v Organizaci OSN pro životní prostředí (UNEO) francouzská ministryně ekologie a udržitelného rozvoje Nelly Olinová. Ministři členských států Evropské unie v rámci odsouhlasené jednotné pozice a také řada dalších zemí podpořili snahu o zkvalitnění mezinárodní správy záležitostí životního prostředí v rámci celého systému OSN pod vedením UNEP a později UNEO s patřičným finančním zázemím. Rovněž byla zmíněna otázka univerzálního členství v Řídící radě, které by umožnilo plnohodnotnější zapojení všech členských států do jednání tohoto vrcholného orgánu UNEP. Některé významné státy (USA, Rusko, Austrálie, Indie, Brazílie, Nigérie) však zatím nepodporují záměr transformace UNEP v UNEO, a proto je nutné očekávat v nadcházejících letech v rámci reformy OSN dlouhá jednání o této problematice.

Období Töpfera končí

Dubajské zasedání Řídící rady UNEP a Globálního fóra bylo posledním zasedáním, jehož se zúčastnil stávající výkonný ředitel UNEP Klaus Töpfer, jemuž končí druhé funkční období. Na podzim 2005 bylo zahájeno výběrové řízení jeho nástupce, který by měl být v nadcházejících týdnech jmenován generálním tajemníkem OSN.

Ministr životního prostředí České republiky využil své účasti na dubajských zasedáních k dvoustrannému jednání s partnery z jednotlivých zemí o otázkách vzájemné spolupráce (např. s ministrem životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti jaderných reaktorů SRN S. Gabrielem o problematice ilegálních dovozů odpadů z Německa na území České republiky).

JUDr. Jiří Hlaváček,
člen delegace České republiky, ředitel odboru politiky
životního prostředí a mnohostranných vztahů MŽP

Značení místních výrobků v územích Natury 2000

Značení místních produktů zavádí od roku 2005 ve třech regionech nezisková organizace Regionální environmentální centrum Česká republika (REC ČR). Jedná se o území, která jsou vyhlášena jako součást evropské sítě Natura 2000.

Takový růst Pavel Cerman nečekal. Své Krkonošské medoviny prodal koncem loňského roku o třetinu víc než ve stejné době předloni. A to hlavně díky regionální značce „Krkonoše -originální produkt“. Označení vlastní, stejně jako několik dalších výrobců, od října. Díky ní se dostal na trhy a výstavy, kam by jinak nezavítal. Zvláště v Praze měla značka dobrý ohlas. „I když víc ji stále ocení cizinci. Ti o lokálních značkách vědí víc,“ říká Cerman, společník rodinné firmy Apicor z Rudníku u Vrchlabí, která lihovinu vyrábí.

Hospodářské noviny, 26. ledna 2006

označované též jako branding, je jednou z aktivit, která pomáhá místním producentům (tj. především zemědělcům, živnostníkům, firmám, malým podnikům) propagovat své výrobky, které jsou produkovány přímo v chráněném území. Výrobky musí splňovat několik základních kritérií, včetně jejich šetrnosti vůči životnímu prostředí. Zemědělské produkty by vždy měly být spojeny s šetrným využíváním chráněného území, získávaných ve vymezeném území na základě řádného managementového plánu ochrany přírody.

„Podobné projekty jsou i v zahraničí, ale náš přístup je širší. Není jen o ekologických značkách, ale podporuje místní výrobky jako takové,“ říká Tomáš Kažmierski, ředitel projektu a zástupce REC ČR, která osvětu šíří i přes profesní komory.

Hospodářské noviny, 26. ledna 2006

Značení výrobků vychází ze zájmu Evropské unie, která podporuje zvyšování povědomí o socio-ekonomických výhodách souvisejících s vyhlášením soustavy Natura 2000. Značení místních produktů,

Zavádění značení místních výrobků nenahrazuje žádnou dosud zavedenou známku či certifikaci výrobků či služeb. Jedná se o vyjádření a zdůraznění původu konkrétního produktu z chráněného území evropského významu. V současné době obdobná značka neexistuje, vyjma např. Tradice Bílých Karpat. Některé zavedené značky, jako ekologicky šetrný výrobek či Klasa, jsou naopak novými značkami podporovány a zahrnuty do podmínek certifikace.

V rámci projektu REC byly zavedeny nové značky ve třech územích, v Beskydech, na Šumavě a v Krkonoších. Jednotlivé regiony používají následující značky (loga) k označování místních výrobků:

- Beskydy: „Vyrobeno v Beskydech“
- Krkonoše: „Krkonoše – originální produkt“
- Šumava: „Šumava – originální produkt“

Grafická podoba značek, které se používají ke značení regionálních produktů:

Značka se uděluje výrobcům prostřednictvím zvláštního certifikátu. Držitelem certifikátu může být právnická i fyzická osoba. Certifikát je udělen, jestliže výrobek i jeho výrobce splní přesně stanovená certifikační kritéria. Certifikační komise, složená z nezávislých odborníků i samotných výrobců, však může zamítnout udělení značky výrobku, který je v rozporu s cílem značky, odporuje morálnímu a etickým zásadám, obecnému estetickému cítění nebo by mohl jinak poškodit dobré jméno značky.

Přínos pro výrobce

Značení místních výrobků (certifikace) pomáhá zviditelnit region a zhodnotit jeho turistickou atraktivnost, která je mimo jiné tvořena zdravým životním

Sněžnice od firmy Arni z Krkonoš

Foto Kamila Antošová

prostředím, kvalitními a šetrnými formami hospodaření, tradičními výrobky atd. Místní obyvatelé mají zároveň příležitost podpořit „svého“ výrobce. Certifikace pomáhá čelit dováženým výrobkům, které se jako místní pouze „tváří“.

Místním živnostníkům, zemědělcům, malým a středním firmám certifikace přináší především:

- propagaci a reklamu pro jejich produkty
- získání konkurenční výhody a zvýšení odbytu
- sounáležitost s regionem a vzájemnou spolupráci.

„Šli jsme do něho hlavně kvůli reklamě. Chceme naši produkci odlišit od té, která se do Krkonoš dováží,“ říká Daniela Roudná z Krkonoš, vyrábějící měděné šperky. Že by jí hned nová značka zvýšila tržby, nečeká. Ale ví, že čím víc bude firma vidět, tím víc zákazníků k ní může přijít.

Hospodářské noviny, 26. ledna 2006

Značku mohou získat pouze výrobky, které jsou kvalitní, šetrné vůči přírodě a životnímu prostředí, vyrobeny v hranicích konkrétního území a zároveň prokáží přímou vazbu s regionem, např. z pohledu tradice, použitím místních surovin, ruční výrobou, motivem či výjimečnou kvalitou a reprezentací regionu.

Certifikovány jsou především tyto skupiny výrobků:

- Potraviny a zemědělské produkty** – např. mléko, sýry, maso, ryby, pečivo, obiloviny, ovoce, zelenina, víno, nápoje (šťávy a mošty), med a další.
- Řemeslné výrobky a umělecká díla** – např. výrobky ze dřeva, slaměné ozdoby, krajky, šperky, keramika, sklo, papírové obaly, upomínkové předměty, nábytek a další.

c) **Přírodní produkty** – např. lesní plody, léčivé byliny, čaje, extrakty z rostlin pro kosmetické účely, rákos pro stavební účely, kompost, minerální voda a další.

Ačkoliv se udělování regionálních značek rozeběhlo teprve na sklonku roku 2005, již nyní je certifikováno prvních 10 výrobců z Krkonoš a 6 výrobců z Beskyd a zájem o používání značky stále roste. Připravují se první certifikace na Šumavě a další zájemci se hlásí i v Beskydech a v Krkonoších.

Podle Tomáše Drtiny z agentury pro výzkum trhu Incoma Research bude rozhodující, jak veřejnost logo přijme. „Chytře udělaná kampaň tomu může pomoci, ale nikoho nepřinutí. Lidé musí mít o zboží, které se tady prodává odjakživa, zájem,“ říká Drtina.

Hospodářské noviny, 26. ledna 2006

Územní působnost

Výrobce může požádat o certifikaci výrobku, pokud se nachází v hranicích turistického regionu Beskydy, Krkonoše nebo Šumava. Hranice všech oblastí zahrnují celé území národního parku nebo CHKO a území Natury 2000. Důvodů pro rozšíření území i mimo samotné území Natury 2000, CHKO či národního parku bylo několik:

- uvnitř území Natury 2000 je velmi málo potenciálních držitelů značení (výrobců), neboť se jedná především o přírodní komplexy s relativně malým podílem urbanizovaného území,
- soustava Natura 2000 a ochrana území je prezentována i mimo samotné území – výrobci tak mohou ocenit výhody Natury 2000 pro ně samé, ačkoliv nejsou její součástí,

Stylizovaná mapa území se značením regionálních výrobků v České republice:

Kraslice z Beskyd od paní Pařenicové

Foto Iva Dykové

- překryv s turistickým členěním území ČR a sjednocení propagace s agenturou CzechTourism – výhoda snadnější interpretace a propagace vůči spotřebitelům označených výrobků.

Výrobky, charakteristické pro danou oblast, má i Rakousko, Itálie, Francie nebo Německo. Mají ji nejen zvýraznit, ale hlavně turistům nabídnout skutečně místní produkt. O to jde i českým tvůrcům projektu. „Bylo by dobré, pokud by se značka dostala do povědomí místních i turistů. Aby ocenili, že jim přináší kvalitu, šetrnost k životnímu prostředí a záruku regionálního původu výrobku,“ přeje si Daniela Roudná.

Hospodářské noviny, 26. ledna 2006

Místní podnikatele logo láká. Ani oni však, jak přiznává majitel volarské pekárny Zrno Jaroslav Fatka,

nečekají hned vyšší prodej. „Kdo chce kvalitní chleba, ví už dnes kam jít,“ uvedl. Logo by ale mohlo pomoci bránit se výrobkům, které se vydávají za šumavské, i když se Šumavou nemají nic společného. To je třeba příklad šumavského chleba, který lze koupit kdekoli v zemi.

Po představení projektu na několika výstavách i veletrzích o něj už projeví zájem také podnikatelé z Českého ráje, Posázaví, Třebońska nebo Vysočiny. Podle manažerky projektu Ivy Dykové je to za určitých podmínek možné. „Chtěli bychom ho zkusit rozšířit i na regiony, které do této sítě přímo nepatří. Logo má být především spojováno s šetrnou turistikou a ochranou přírody,“ je přesvědčena Dyková.

*Ing. Tomáš Kažmierski
REC ČR*

Další informace

www.reccr.cz

www.domaci-vyrobyky.cz

Archivní systémy z recyklované lepenky - firma Emba, Krkonoše
Foto Emba

Figurky z plsti z ovčí vlny z Beskyd od Petry Mikulenkové
Foto Iva Dykové

22. duben – Den Země

Světový svátek životního prostředí

Zavádění EMS a zhodnocení jeho nákladů a přínosů v České republice a Německu

Tento článek vznikl na základě závěrů vybraných výstupů projektu „Ověření účinnosti dobrovolných nástrojů ochrany životního prostředí ve vztahu k plnění cílů POH“ (dále jen EKOpfit), který byl řešen pro MŽP v letech 2004-2005. Na řešení projektu se podílel CEMC, České ekologické manažerské centrum a IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s. Cílem článku je nezávisle zhodnotit a shrnout základní přínosy a náklady zavádění EMS v podnicích v rámci prováděných studií v České republice a Německu.

Národní politiky ochrany životního prostředí v jednotlivých členských státech EU zažívají v posledních 10 letech zcela zásadní obrát od aplikace administrativních (státně regulativních) nástrojů k využívání nástrojů, které jsou založené na působení tržního mechanismu. Důvod je zřejmý, tržně konformní nástroje zohledňují individuální nákladovou situaci znečišťovatele a současně je vytvořen prostor pro hledání vlastních (nákladově optimálních) řešení. I přes vysokou účinnost těchto nástrojů však není vyloučena snaha znečišťovatele se původním nástroji vyhnout, což vyvolává specifické nároky na státní dozor a kontrolu. Z tohoto důvodu je v současné době ve stále větší míře diskutována účinnost nástrojů založených na vlastní iniciativě znečišťovatele (tzv. dobrovolné nástroje). Dobrovolné nástroje mohou mít v konečném důsledku za následek trvalé zvýšení kvality životního prostředí, a to bez aktivní role státního dozoru.

K dobrovolným nástrojům řadíme zejména Systém environmentálního managementu (EMS) dle ISO 14001, Systém environmentálního managementu (EMS) dle Národního programu EMAS, Environmentální audit, Čistší produkce, Ekodesign, Ekologické značení (Eko-labelling), LCA (Life-cycle-assessment), Zelené nakupování (Green procurement), Dobrovolné dohody mezi veřejnou správou a podnikovou sférou, Environmentální účetnictví atd.

Nové pojetí EMS

Výdaje firmy na ex-post¹ řešení problémů souvisejících s ochranou životního prostředí (zákonné poplatky či pokuty v případě překročení přípustných limitů) přináší často dodatečné ztráty, které snižují konkurenceschopnost firmy na trhu. Z dlouhodobého hlediska jsou taková řešení neefektivní, protože neřeší samotnou podstatu problému, ale pouze uvádí podnikovou ochranu životního prostředí do souladu s právními požadavky národní legislativy.

Nové pojetí EMS spočívá v začlenění environmentálního managementu do celkového řízení podniku, kdy zavedený systém řízení přispívá k trvalému zvyšování ekonomického růstu, a zároveň snižuje jeho negativní vlivy na životní prostředí. Pasivní role podniku v přístupu k životnímu prostředí se mění v aktivní.

Systémy environmentálního řízení se primárně stávají základní podnikovou strategií pro zvyšování úspor materiálových a energetických vstupů a teprve v následném kroku rovněž strategií snižování negativního vlivu na životní prostředí. Rozhodujícím faktorem pro implementaci těchto manažerských systémů řízení je vztah mezi náklady na zavedení EMS a úsporami (užitky). Vyhodnocení předpokládaných (očekávaných) úspor EMS

je nedílnou součástí procesu podnikové kontroly a zdrojem informací pro vyhodnocení vlivu zavádění EMS.

Ačkoli zavádění systémů environmentálního řízení kombinuje strategie pro zvýšení ziskovosti firmy se strategiemi snižování vlivu podniku na životní prostředí /1/, není cílem zavádění těchto systémů úplné zamezení znečištění jednotlivých složek životního prostředí. Hlavním důvodem je skutečnost, že každá lidská aktivita je spojena s určitými vlivy na životní prostředí. Cílem zavádění EMS je tedy minimalizace těchto vlivů, jež je současně spojena s minimalizací finančních dopadů znečištění životního prostředí /3/.

Významnou roli hraje i omezenost zdrojů na trhu, která vede ke zdražování surovinových a energetických vstupů (popř. i pracovních vstupů). Jako součást procesu hledání úspor v rámci podniku se tak zavádění systémů environmentálního řízení stává dlouhodobou investicí, jež snižuje pravděpodobnost vzniku a celkové náklady případného znečištění životního prostředí v budoucím období /11/.

Přínosy zavádění EMS

Hlavní zájmy podniku na zavedení EMS je možné vzhledem ke své povaze rozdělit na interní a externí. Zatímco interní přínosy představují hlavní argumenty pro zavedení EMS ze strany podnikového managementu, externí přínosy patří mezi hlavní politické argumenty, jejichž prostřednictvím jsou systémy EMS podporovány ze strany státní správy /12/. Zatímco interní přínosy jsou typické pro vnitřní fungování podniku, externí přínosy představují takové efekty, jimiž se podnik prezentuje ve vztahu k externím subjektům.

Základní nevýhodou jakýchkoli přínosů však ve většině případech je nemožnost či obtížnost jejich kvantifikace. Nutné je zmínit rovněž skutečnost, že nikoli všechny užitky je možné dát do souvislosti se zavedením systému EMS. Vzniká tedy problém s hledáním příčinné vazby mezi aplikací systému EMS a vyvolanými užitky. Hlavním důvodem této nejasnosti je komplexnost podnikových opatření, jejichž cílem je minimalizovat náklady a realizovat zisk. V podnikové praxi v rámci konkrétního podnikatelského subjektu lze samozřejmě identifikovat specifické přínosy.

Projekt EKOpfit

Zavádění EMS a jeho následné hodnocení bylo předmětem již několika studií a projektů. V rámci projektu „EKOpfit“ se začalo s procesem zavádění EMS – ISO 14001 v devíti družstvech. Družstva svým charakterem představují zejména výrobní podniky, které se zabývají zpracováním kovů, dřeva, plastů, ale i zpracováním kůží

¹ Ex-post řešení znamenají následná řešení/následné odstraňování již vzniklých škodlivin.

apod. Velikost zkoumaných družstev byla různá, počet pracovníků v družstvu se pohyboval mezi 100 – 400 zaměstnanci.

V průběhu řešení projektu byl hodnocen potenciál jednotlivých družstev ve zlepšení environmentálních, ekonomických a sociálních charakteristik. V rámci úvodní fáze řešení projektu se jednalo o zjištění volného potenciálu ve vybraných oblastech, v dalších fázích šlo o hodnocení již zavedených dobrovolných nástrojů a následně zaváděných nástrojů. Nejen vzhledem k výrobnímu charakteru družstev byl u každého podniku identifikován dostatečný potenciál pro další zlepšování. Shrňme-li závěry z identifikace volného potenciálu, pak prostor pro další zlepšování byl identifikován především v rámci:

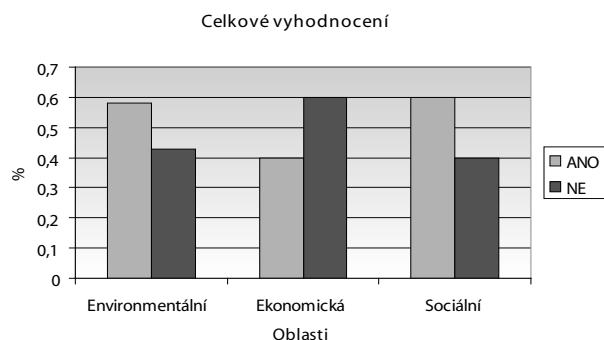
- Environmentálních charakteristik – identifikovány byly především dodatečné rezervy v možnosti snižování negativních vlivů na životní prostředí – prostor pro opatření na snížení nákladů na poplatky a pokuty za znečišťování, prostor pro snižování emisí, produkce, třídění, využívání odpadů, používání nebezpečných látek, prostor pro zlepšování jakosti výrobků, předcházení haváriím.
- Ekonomických charakteristik – zvýšení efektivity vynakládaných nákladů, snižování poplatků a pokut, zvýšení celkové efektivity podniku.
- Sociálních charakteristik – prostor pro zlepšení komunikace s veřejností, vzdělávání pro zaměstnance, osvěta v podniku.

Dobrovolné nástroje pomáhají

Z provedeného šetření bylo zřejmé, že ta družstva, která již měla zaveden nějaký z dobrovolných nástrojů (jednalo se zejména o ISO 9000), jsou na tom lépe jak z hlediska environmentálního, tak sociálního a ekonomického.

Na konci projektu vyplňovala družstva hodnotící dotazník týkající se změn v důsledku zavádění EMS (jednalo se zejména o změny, které družstva do budoucna předpokládají, neboť od zavádění EMS uběhl pouze rok). Z výsledků vyplývá, že se přínosy zavádění EMS shodují s již provedenými studiemi v této oblasti – například studie MŽP, 2003 (viz dále), ale představují i ty přínosy, které byly identifikovány v rámci úvodního zkoumání volného potenciálu.

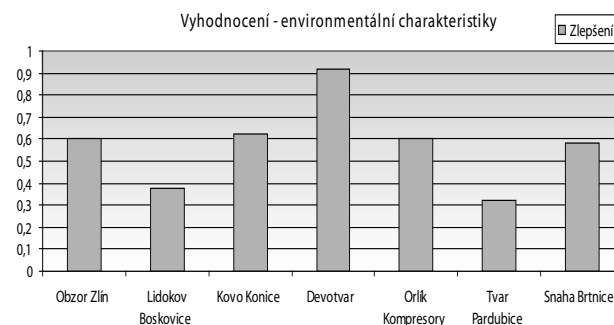
Graf č. 1 znázorňuje celkové vyhodnocení všech družstev současně ve všech třech sledovaných charakteristikách, tedy v environmentální, ekonomické a sociální. Graf byl vytvořen z vyplněných dotazníků, které družstva zaslala a kde odpovídala na dotaz, zda v dané

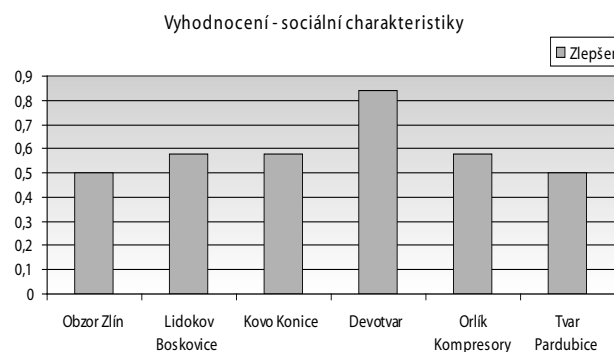
Graf 1: Celkové vyhodnocení

oblasti zaznamenala nějaké zlepšení nebo předpokládají v dané oblasti zlepšení. Graf představuje průměrné hodnoty za všechna družstva a znázorňuje, že se nejvíce podařilo zlepšit sociální charakteristiky, a to ze 60 %, environmentální charakteristiky v 58 %. U ekonomické oblasti převládá 60 % zhoršení zkoumaných charakteristik, což je logické, neboť družstva musela na počátku projektu vynaložit na zavádění ISO 14001 náklady a celkové ekonomické efekty přicházejí až v dlouhém období.

Grafy č. 2 a 3 znázorňují, do jaké míry (v procentech) se jednotlivá družstva zlepšila v oblasti environmentální a sociální.

Graf 2: Vyhodnocení environmentálních charakteristik

Graf 3: Vyhodnocení sociálních charakteristik

Průzkum

mezi malými a středními podniky

V rámci rozsáhlé studie mapující zavádění EMS v ČR byl proveden v roce 2003 průzkum na 260 podnicích (přibližně polovinu z nich tvořily malé a střední podniky). Z šetření vyplynulo, že mezi nejčastější přínosy patří zejména zkvalitnění práce v oblasti ochrany životního prostředí (94 % dotázaných), environmentální povědomí zaměstnanců (93 %), plnění legislativních předpisů (91 %), zlepšení image (91 %), lepší havarijní připravenost (90 %), zlepšení environmentálního profilu (89 %), přehled v provozní dokumentaci (87 %), vnitropodniková organizace a řízení (85 %), zlepšení pracovního prostředí (82 %), komunikace s veřejností a soukromými subjekty (72 %), zvýšení konkurenceschopnosti (69 %), dodavatelsko-odběratelské vztahy (60 %), snížení poplatků a pokut (49 %), snížení nákladů (45 %), lepší jednání s finančními institucemi (40 %), zvýšení tržeb (29 %) /10/.

Z dostupných výsledků šetření z Německa /8/ vyplývá, že hlavním důvodem, proč se většina podniků v současné době rozhoduje pro zavádění EMS, jsou především úspory a přínosy dosažené v případě na-

kládání s odpady (61 % dotázaných), s odpadními vodami (35 % dotázaných), emisemi do ovzduší (34 % dotázaných), úsporami energie a nebezpečnými látkami. Ostatní vlivy (hluk či prašnost) jsou podniky zmiňovány přibližně ve 20 % případů.

Vztah EMS a POH

Zavádění EMS má zejména pozitivní vliv na odpadové hospodářství, protože dochází jak ke snižování vstupujících surovin do výroby, tak ke snižování množství vystupujících odpadů, ať se již jedná o odpadní vody, emise do ovzduší nebo o snížení odpadů z výroby. Certifikát EMS lze využít jako průkaz kvality, představuje možnost ověření solidnosti partnerské organizace. Při přípravě EMS shromažďuje organizace řadu údajů, které lze využít v analytické i návrhové části plánu odpadového hospodářství původce.

Na druhé straně lze využít plán odpadového hospodářství původce při zavádění EMS, pro vytváření EMS může být POH významným zdrojem informací a podkladů o stavu nakládání s odpady v organizaci. POH může mít důležitou roli i při řízení environmentálních aspektů vztahujících se k odpadovému hospodářství. Environmentální aspekty, které jsou významným prvkem EMS, zásadním způsobem ovlivňují přípravu konkrétních programů ochrany životního prostředí /9/.

EMS je výhodou

Pro zavádění EMS v budoucím období hovoří vzrůstající tlaky na složení výrobků s cílem, aby jejich následná likvidace byla co nejsnazší, souběžně dochází k upřednostňování výrobků šetrných k životnímu prostředí v národních strategiích výrobní politiky. V poslední době také EMS napomáhá dodržování legislativních požadavků, čímž šetří náklady na sankce a pokuty a zlepšuje chování podniku vůči životnímu prostředí i nad rámec vymezených pravidel. Výhodou EMS je i skutečnost, že jej mohou využívat podniky různého charakteru - principy EMS jsou totiž natolik univerzální, že je mohou využívat i podniky nevýrobního charakteru.

Při zpětném hodnocení úspěšnosti zavedení systémů EMS hrají klíčovou roli rovněž ex-ante očekávání manažerů podniku o budoucích interních a externích efektech a jejich porovnání se skutečnými ex-post efekty v určitém budoucím období. Ze získaných zkušeností je možné říci, že je zavedení EMS spojeno s pozitivními přínosy pro podnik. Z výstupů realizovaných studií /7/ vyplývá, že více než 60 % podniků je spokojeno s výsledky zavedení EMS a dalších 30 % podniků není schopno určit úspěšnost s ohledem na krátké období po zavedení systému. Stejně pozitivní výsledky vyplývají i ze zahraničních zkušeností, kde v případě vybraných přínosů hovoří až o 90 % spokojenosti se zavedenými EMS /5/.

Náklady na zavádění EMS a možné hrozby

V souvislosti se zaváděním EMS je však nutné zmínit i související náklady a možná ohrožení. Podniky, které

EMS zavádějí nebo uvažují o jeho zavedení, se obávají zejména potenciálního nedostatku lidských a finančních zdrojů a toho, aby se systémy nestaly jen další vrstvou plnění regulačních opatření. Zavádění EMS nutně nereprezentuje optimální a efektivní řešení z hlediska nákladů pro všechny firmy malého a středního podnikání. Zejména na počátku procesu zavádění EMS podnik vynakládá náklady, které by však ve střednědobém a dlouhodobém horizontu měly být kompenzovány.

V rámci projektu „EKoprofit“ se výše nákladů na zavádění EMS u většiny družstev pohybovala kolem 250 – 400 tis. Kč.

Zkušenosti z Německa

Velice zajímavou informací je porovnání nákladů implementace systému EMS s úsporami, které tyto systémy vyvolávají, a to na příkladě podniků v Německu, jež EMS zavedly. Z výsledků studie BMU a UBA vyplývá, že průměrné náklady na zavedení EMS v případě německých podniků činily 139 000 €. Těmto nákladům odpovídaly v krátkodobém horizontu úspory ve výši 87 000 €. Z těchto údajů je patrný rozpor mezi tvrzením většiny podniků se zavedením EMS, že úspory převyšují náklady. Hlavním vysvětlením této situace je skutečnost, že zatímco náklady zavedení systému jsou jednoduše vyčíslitelné, v případě užitků je možné vyčíslit pouze úspory z nižší spotřeby surovinových a energetických vstupů. V této kalkulaci tak nejsou zahrnuty úspory, které nelze jednoznačně přisoudit zavedení EMS /8/.

Výše nákladů odpovídá rovněž velikosti podniku. Je možné říci, že s rostoucí velikostí podniku rostou i náklady na implementaci EMS. Tomuto závěru odpovídají i údaje z České republiky. V následující tabulce jsou uvedena data nákladů na zavedení EMS podle velikosti podniku v ČR:

Náklady na zavedení EMS podle velikosti podniku

Velikost podniku	Konzultace k EMS (v tis. Kč)	Certifikace EMS (v tis. Kč)	Náklady celkem (v tis. Kč)
malý podnik (<49 zaměstnanců)	50 – 85	25 – 60	75 – 145
střední podnik (50 – 249 zaměstnanců)	85 – 170	50 – 85	135 – 255
velký podnik (>250 zaměstnanců)	120 a více	120 a více	240 a více

zdroj: ENGEL, H.W. - TÓTH, G., 2005

Jak vyplývá ze studií provedených na vzorku německých podniků, přes nutnost realizace investičních nákladů zavedení systémů EMS se tyto náklady ve středně až dlouhodobém horizontu vrací v podobě úspor, které zvyšují konkurenceschopnost podniku na trhu. Optimalizace výroby a racionalizace řízení podniku tedy vedou

² Systémy environmentálního řízení (EMS) jsou pouze jedním ze systému řízení, které mohou být v podniku zavedeny v souvislosti se snahou racionalizovat výrobu a optimalizovat proces řízení. Dalšími systémy řízení jsou např. systémy kvality nebo bezpečnosti práce /Steger, 2000, s. 487/. Z některých šetření vyplývá, že náklady zavedení EMS jsou na nižší úrovni, než je tomu v případě nákladů např. na zavedení systémů kvality (QMS) /Hamschmidt, 2000, s. 109/.

k efektivnímu rozvoji podniku v dlouhém období. Rozhodnutí o implementaci systému EMS by však měla předcházet podrobná analýza vynaložených nákladů ve srovnání s plánovanými úsporami.

Další překážky

Vysoké náklady na zavedení EMS však nejsou jediným ohrožením, které může mít za následek negativní přístup podniků k těmto systémům řízení a nedostatečné externí přínosy. Dalším ohrožením je i orientace podniku na operativní opatření a efekty spojené přímo s vedením podniku (optimalizace výroby a racionalizace nákladů spojených s využíváním surovinových a energetických zdrojů). Systémy EMS totiž nebyly primárně určeny k realizaci tržně orientovaných opatření, která jsou z dlouhodobého hlediska pro podnik klíčová. Proto nejsou nedostatečné externí přínosy překvapením.

Počáteční obavy z překlenutí vysokých nákladů jsou v řadě evropských zemí snižovány uplatňováním nejrozličnějších podpůrných plánů včetně finančních podpor pro snadnější překonávání překážek ze zaváděním EMS. Program EMAS je v České republice podporován zejména prostřednictvím propagačních materiálů a manuálů (MŽP vydalo několik informačních materiálů, příruček a informačních materiálů). Finanční podpora zejména malých a středních podniků je určena na úhradu úroků k úvěrům na pořízení hmotného a nehmotného finančního majetku (viz příspěvek SFŽP, regionální podpory nebo podpory ze strukturálních fondů).

Dalším problémem se může stát podcenění komplexnosti systému (časové a personální náklady) a samotné nároky normy, tzv. explicitní vědomosti, jež jsou pro zavedení EMS potřebné (ISO 14 001 nebo EMAS). Jmenovitě se jedná např. o vysoké náklady na dokumentaci a správu, nejasné požadavky vyplývající z normy či problémy při zapojení všech relevantních zaměstnanců /8/.

Závěr

I přes tyto jmenované problémy zavádění systémů EMS se na základě dostupných studií zástupci jednotlivých podniků shodují, že celkové přínosy přesahují očekávané nebo reálné nedostatky vyplývající z náročnosti implementace norem ISO 14 001 nebo EMAS. Systémy environmentálního řízení se stávají ekonomicky „velmi zajímavou“ investicí podniku s krátkou dobou amortizace, která se pro velké podniky pohybuje kolem 0,31 roku a v případě menších podniků přibližně 0,54 roku. Nutno však dodat, že tyto doby amortizace představují ty nejoptimističtější odhady. Na základě jiných studií je možné počítat s dobou amortizace pro velké podniky (>250 zaměstnanců) v době trvání menší než jeden rok, pro střední podniky (50 – 249 zaměstnanců) v době trvání přibližně 1,5 roku a pro malé podniky (<50 zaměstnanců) v době trvání přibližně 4 roky /6/.

Na základě analýzy již zavedených dobrovolných nástrojů a vyhodnocených zahraničních zkušeností můžeme vyvodit následující závěry. Vložené náklady do zavedení EMS se nevrací hned, jedná se ve většině případů o dlouhodobé investice, kdy se efekty objevují i v přínosech, které lze špatně vyčíslit,

úspěch zavedení EMS závisí také na charakteru podniku, na situaci před zavedením nástroje, na celkovém přístupu podniku k zavedení nástroje, na zavedených technologiích a změnách, na kvalitě jeho zavedení apod.

Ing. Jitka Vlčková
IREAS

Použitá literatura:

- /1/ ČESKÝ EKOLOGICKÝ ÚSTAV (2005): *ISO 14 001 na vzestupu*, <http://www.ceu.cz/EMAS/>
- /2/ ENGEL, H.W.- TÓTH, G. (2005): *EMAS jednoduše! Systémy environmentálního řízení a program EMAS v České republice podle Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001*, <http://www.ceu.cz/EMAS/>
- /3/ FELIX, R.- PISCHON, A.- RIEMENSCHNEIDER, F.- SCHWERDTLE, H. (1997): *Integrierte Managementsysteme: Ansätze zur Integration von Qualitäts-, Umwelt- und Arbeitssicherheits managementsystemen*, Discussion Paper No. 41, IWÖ HSG St. Gallen, [http://www.unisg.ch/org/iwo/web.nsf/SysWebRessources/db41/\\$FILE/db41.pdf](http://www.unisg.ch/org/iwo/web.nsf/SysWebRessources/db41/$FILE/db41.pdf)
- /4/ HAMSCHMIDT, J. (2001): *Wirksamkeit von Umweltmanagementsystemen – Stand der Praxis und Entwicklungsperspektiven*, Dissertation, IWÖ HSG St. Gallen, [http://www.iwoe.unisg.ch/org/iwo/web.nsf/SysWebRessources/Diss-Hamschmidt/\\$FILE/Diss-Hamschmidt.pdf](http://www.iwoe.unisg.ch/org/iwo/web.nsf/SysWebRessources/Diss-Hamschmidt/$FILE/Diss-Hamschmidt.pdf)
- /5/ HAMSCHMIDT, J.- DYLLICK, T. (1999): *ISO 14 001 in der Praxis – Wirkungen von Umweltmanagementsystemen in Schweizer Unternehmen*, Discussion Paper No. 75, IWÖ HSG St. Gallen, <http://www.iwoe.unisg.ch/org/iwo/web.nsf/wwwPubDiskussionEng/44F8105E8060DEA5C1256A4-F0059F120>
- /6/ HAMSCHMIDT, J.- DYLLICK, T. (2000): *Wirksamkeit und Leistung von Umweltmanagementsystemen*, Discussion Paper No. 82, IWÖ HSG St. Gallen, <http://www.iwoe.unisg.ch/org/iwo/web.nsf/wwwPubDiskussionEng/6A-F211AE91CB558DC1256A4F005766AD>
- /7/ CHLEBIK, R. (2003): *Environmentální strategie podniku v podmínkách mezinárodní ekonomické integrace*, disertační práce FPM VŠE, Praha
- /8/ KRAMER, M.- BRAUWEILER, J.- RITSCHLOVÁ, I. a kol. (2005): *Mezinárodní management životního prostředí, svazek II: Nástroje a systémy environmentálního managementu*, C.H. Beck, Praha
- /9/ MIKOLÁŠ, J. (2005), EMS a POH: Souvislosti, vazby, využití, Odpadové fórum 1/2005, strana 29
- /10/ MŽP (2003): *EMS v České republice*, studie a průzkum
- /11/ REINHARDT, F. (1999): *Market Failure and the Environmental Policies of Firms*, Harvard Business School, www.engref.fr/word/ArticleH2web.doc
- /12/ STEGER, U. (2000): *Umweltmanagementsysteme – Erfahrungen und Perspektiven*, ZfU 4/2000

Přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich

Jednání Pracovní skupiny Úmluvy o biologické rozmanitosti

Genetické zdroje byly tradičně považovány za společné dědictví lidstva. Tuto situaci však změnilo přijetí Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD) v r. 1992 (vstup v platnost v r. 1993) a následně pak Mezinárodní smlouvy o genetických zdrojích rostlin pro výživu a zemědělství FAO (ITPGRFA) v r. 2001. Obě mezinárodní smlouvy uznávají suverénní právo jednotlivých států na genetické zdroje nacházející se na jejich území.

CBD zároveň obsahuje výzvu pro smluvní strany umožnit přístup ke genetickým zdrojům a zabezpečit spravedlivé rozdělování jejich přínosů. Přijímání opatření v rámci jednotlivých států je na různé úrovni. Mezinárodní vztahy byly prozatím zabezpečovány na základě dvoustranných dohod. Avšak rozvoj mezinárodního obchodu a moderních biotechnologií vyžaduje globálnější řešení.

Jak rozdělovat přínosy z genetických zdrojů

Přístup ke genetickým zdrojům a spravedlivé rozdělování přínosů z nich představuje třetí z hlavních cílů Úmluvy o biologické rozmanitosti. Této otázky se týká především článek 15, 16 (3) a 19 (1) a (2), dále pak s ní souvisí článek 8 (j), pojednávající o tradičních znalostech a praktikách domorodých obyvatel a lokálních komunit. V návaznosti na uvedené články Úmluvy se souvisejícími záležitostmi zabývalo druhé, třetí, čtvrté, páté, šesté a sedmé zasedání Konference smluvních stran. Páté zasedání ustavilo pracovní skupinu pro přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich (Ad hoc Open-ended Working Group on Access and Benefit-sharing – ABS WG). Ta na svém prvním zasedání (ABS 1) v Bonnu v r. 2001 připravila text tzv. Bonnských směrnic (Bonn Guidelines), jež definují základní pojmy a dávají doporučení k řešení daných záležitostí na úrovni jednotlivých států; představuje však právně nezávazný dokument. Bonnské směrnice byly přijaty na šestém zasedání Konference smluvních stran CBD (Haag, 2002).

Pracovní skupina na svém druhém zasedání (ABS 2, Montreal, 2003) přijala doporučení týkající se poměrně širokého spektra záležitostí, včetně zkušeností s implementací Bonnských směrnic, používaných termínů či zvyšování odbornosti v dané oblasti. Toto doporučení bylo podloženo i závěry zasedání Světového summitu o udržitelném rozvoji (WSSD, Johannesburg, 2002), které v přijatém Implementačním plánu požaduje jednání v rámci CBD o mezinárodním režimu, jenž by zaručil spravedlivé a rovnoměrné rozdělování přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů, vycházejíce z Bonnských směrnic. Třetí zasedání pracovní skupiny (ABS 3), které se konalo ve dnech 14. - 18. února 2005 v Bangkoku, se zabývalo především otázkou mezinárodního režimu v přístupu ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů a dalšími souvisejícími záležitostmi.

Čtvrté zasedání pracovní skupiny

Čtvrté zasedání pracovní skupiny (ABS 4) se uskutečnilo ve španělské Granadě ve dnech

30. ledna – 3. února 2006. Bylo zaměřeno na mezinárodní režim pro přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich, plnění Bonnských směrnic, dále projednávalo mezinárodní certifikát původu materiálu, princip předběžného souhlasu (PIC) a vzájemně dohodnutých podmínek (MAT), na jejichž základě je přístup ke genetickým zdrojům povolen. Předcházelo mu čtvrté zasedání Pracovní skupiny o článku 8(j) Úmluvy o biologické rozmanitosti (Granada, 23. - 27.1. 2006), které s daným tématem úzce souvisí.

Zasedání ABS 4 pokračovalo v projednávání mezinárodního režimu na základě mandátu ze sedmého zasedání Konference smluvních stran CBD (Decision VII/19 on ABS). Jednání oficiálně zahájil představitel Malajsie (státu, kde se konalo poslední zasedání Konference smluvních stran CBD) Mohamad Bin Osman v zastoupení prezidenta zasedání smluvních stran CBD. Zahajovací proslovy přednesli nový výkonný tajemník CBD Ahmed Djoghlaif a státní sekretář hostitelské země pro územní rozvoj a biodiverzitu, Ministerstvo životního prostředí, Antonio Serrano. A. Djoghlaif vyzval k intenzivním jednáním o mezinárodním režimu, který představuje významný nástroj při potlačování chudoby, docílení cílů milénia (Millennium Development Goals), jakož i v posilování míru, bezpečnosti a při sdílení prospěchu z přírodních zdrojů. Dr Serrano připomněl slova, kterými ministryně životního prostředí Španělska, Cristina Narbona Ruiz, zahájila čtvrté zasedání Pracovní skupiny k článku 8 (j) a kterými vyzývá k přechodu od doporučení a směrnic k závaznému mezinárodnímu režimu, jež by řídil přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování jejich přínosů. Za předsedající zasedání ABS 4 byla zvolena Margarita Clemente Muñoz z University

Místem jednání byla španělská Granada

Cordoba, zpravodajem Antonio Matamoros z Ekvádoru.

Plénium, výbor, skupiny

Jednání probíhala v plénu a ve společném výboru (Committee of the Whole) – nebylo děleno do pracovních skupin, což umožnilo účast všech na projednávání důležitých bodů. Podrobněji pak byly určité záležitosti projednávány ve skupině přátel předsedající zasedání (Friends of the Chair). Kontaktní skupina byla vytvořena pro projednávání záležitostí týkajících se mezinárodního certifikátu původu a opatření k zajištění předběžného souhlasu (PIC) a vzájemně dohodnutých podmínek (MAT) za předsednictví Švýcarska a Keňi. Neformální skupina (pod vedením Norska) pak projednávala účast zástupců domorodých a lokálních komunit na jednáních o režimu ABS.

Úvodem jednání v plénu byla přednesena **zpráva o výsledcích jednání Pracovní skupiny k článku 8 (j) CBD** (Granada, 23. - 27.1. 2006). Následovaly **informace o plnění Bonnských směrnic** (mluvčí regionálních skupin a některé jednotlivé státy, včetně ČR). Další jednání pokračovala ve společném výboru, rovněž za předsednictví Margarity Clemente. Zaměřena byla na charakter, cíle a součásti mezinárodního režimu, dále na certifikát původu a opatření pro zajištění předběžného souhlasu a vzájemně dohodnutých podmínek. Plénium bylo znovu svoláno na pátek k projednání a přijetí závěrů.

Závěrečný dokument

V závěrečném dokumentu Pracovní skupina doporučuje osmému zasedání Konference smluvních stran udělit mandát k pokračování činnosti Pracovní skupiny k dalšímu **projednávání mezinárodního režimu** a výkonného tajemníka CBD žádá o doplnění a přípravu finální verze analýzy mezer v oblasti mezinárodních opatření na přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování jejich přínosů. Principy mezinárodního režimu obsahuje příloha doporučení. Zahrnují charakter mezinárodního režimu, který může představovat jeden či více nástrojů obsahujících principy, normy a rozhodnutí právně závazné nebo i právně nezávazné. Dále uvádí cíle, obsah (přístup ke genetickým zdrojům a peněžní i jiné přínosy z jejich využívání, eventuálně i deriváty a produkty), prvky režimu, uznání a ochranu tradičních znalostí, zásadu spravedlivého rozdělování přínosů, legální původ zdroje, mezinárodní certifikát původu, sledování plnění, včetně řešení sporných případů. Závěrečné navržené body se týkají finančního zajištění ustavení a plnění mezinárodního režimu, zajištění vzdělávání v méně rozvinutých zemích a eventuální přenos technologií a institucionální podporu (výzkum a nelegislativní mezinárodní opatření). U mnoha bodů však nebylo dosaženo konsensu.

Certifikát původu a předběžný souhlas

Pokud jde o **certifikát původu**, byl schválen s určitými úpravami text připravený kontaktní skupinou. Některé smluvní strany, včetně EU, upozornily, že je třeba hlouběji prozkoumat praktické aspekty a srovnat potencionální přínosy a vynaložené náklady.

V přijatém doporučení osmému zasedání Konference smluvních stran CBD pracovní skupina navrhuje ustavení skupiny expertů pro prozkoumání formy a možností praktického plnění certifikátu, s předložením zprávy pátému zasedání pracovní skupiny (ABS 5). Zároveň vyzývá všechny zainteresované subjekty, aby dále sledovaly uvedenou záležitost a spolupracovaly s navrženou skupinou expertů. Příloha obsahuje navržené zásady a prvky certifikátu (mj. vztah k dohodě o předávání materiálu vypracované v souladu s Mezinárodní smlouvou o rostlinných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství FAO – ITPGRFA).

Projednávání plnění požadavků **předběžného souhlasu (PIC) a vzájemně dohodnutých podmínek (MAT)** vyústilo v doporučení k přijímání praktických opatření na podporu ze strany smluvních stran i dalších zainteresovaných subjektů a zahrnutí informací o původu materiálu do žádostí týkajících se duševního vlastnictví. Dokument zároveň vyzývá příslušné mezinárodní organizace (jako FAO, UNCTAD, UNEP, UPOV, WIPO, WTO – nedosaženo však shody, které zahrnout), aby ve své činnosti zohledňovaly cíle Úmluvy o biologické rozmanitosti a požaduje pokračovat v projednávání daných záležitostí pátým zasedáním Pracovní skupiny (ABS 5). Výkonný tajemník je pověřen, aby znovu požá-

Z jednání pracovní skupiny

Foto M. Roudná

dal o akreditaci CBD jako pozorovatele při jednáních Výboru TRIP/WTO.

Odročeny na další jednání byly dva z původních bodů programu – **užívání termínů a indikátory** (očekávají se doplňující informace k daným bodům od smluvních stran).

Doporučení pracovní skupiny jsou předložena osmému zasedání smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, které se uskutečnilo v jihobrazilemském městě Curitiba ve dnech 20. - 31. března 2006.

Zasedání prokázalo složitost projednávaných otázek a časovou náročnost jejich řešení, vyžadující pokračující jednání na mezinárodní úrovni a kompromisní přístup zúčastněných stran.

Ing. Milena Roudná, CSc.,
konzultantka odboru rozvojové a projektové
spolupráce MŽP

Švédsko plánuje výstup z ropné ekonomiky

Na rozdíl od prezidenta Bushe, který závislosti na ropě věnoval ve své Zprávě o stavu Unie dvě minuty a patnáct vteřin a jeho výroky musel následně Bílý dům uvádět na pravou míru, zamýšlí Švédsko tento problém opravdu řešit. Stane se tak možná první zemí na světě, která úplně vystoupí z ropné ekonomiky. Informoval o tom britský deník The Guardian.

Švédsko zvažuje, že provede největší skok ve své energetice ze všech průmyslových zemí: do patnácti let by se mohlo obejít zcela bez ropy, aniž by stavělo nové jaderné reaktory. V zemi s devíti miliony obyvateli chystá takový plán komise složená ze zástupců průmyslu, expertů, farmářů, výrobců automobilů a dalších zainteresovaných skupin. Výsledek jejich práce má být předložen parlamentu během několika měsíců.

Švédská vláda oznámila 7. února, že cílem je nahradit všechna fosilní paliva obnovitelnými zdroji energie dřív, než klimatické změny vážně ochromí ekonomiku a ubývajících zásoby ropy způsobí nevídaný růst jejich cen.

Ministryně udržitelného rozvoje Mona Sahlinová, řekla: „Naše závislost na ropě skončí do roku 2020. V každé oblasti k ní najdeme lepší alternativu, ať už půjde o vytápění budov nebo pohon automobilů.“ Podle ní představuje hospodářství založené na ropě jeden z největších problémů dnešního světa. Švédsko, které nebude spalovat fosilní paliva, přitom získá obrovskou ekonomickou výhodu – a to nejen díky eliminaci fluktuací způsobených výkyvy ceny ropy, která od roku 1996 zdražila na trojnásobek.

Zástupce vlády uvedl, že chtějí stát připravit technologicky i mentálně na svět, v němž už nebude ropa. Švédsko, jehož hospodářství vážně utrpělo ropnou krizí v 70. letech, nyní skoro všechnu elektřinu získává z jaderných a vodních elektráren, fosilní paliva tak dominují dopravě. Prakticky veškeré vytápění se v uplynulém desetiletí podařilo převést na centrální zásobování horkou vodou nebo párou získávanou

*Auta mohou jezdit na řepkový olej.
Ilustrační foto J. Plamínková*

z geotermálních zdrojů nebo zužitkováním odpadního tepla. Celostátní referendum v roce 1980 navíc rozhodlo o ukončení jaderné energetiky, ačkoliv nebylo ještě naplněno (dosud byly v jeho důsledku odstaveny dva reaktory).

Zmíněný plán staví Švédsko do čela zemí, které chystají zásadní ekologizaci svých ekonomik. Mezi ně patří Island, plánující do roku 2050 převést pohon všech automobilů na vodík vyráběný pomocí obnovitelných zdrojů energie, nebo Brazílie usilující o transformaci dopravy tak, aby během pěti let 80 % vozidel jezdilo na

etanol vyráběný z cukrové třtiny.

Pracovníci švédského ministerstva energetiky oznámili, že vývoj biopaliv pro dopravu chtějí založit na využívání lesů a rozvojem dalších obnovitelných zdrojů, zejména větrných elektráren a elektráren poháněných mořskými vlnami. Vláda přitom na vývoji osobních i nákladních vozů poháněných etanolem spolupracuje s domácími automobilkami Saab a Volvo.

V roce 2003 pokrývalo Švédsko 26 % své celkové spotřeby energie z obnovitelných zdrojů (průměr EU činí 6 % a v ČR je to jen 2,8 %). Ropa představuje 32 % tamní spotřeby energie.

*Jan Beránek,
WISE Brno*

Další informace: <http://www.wisebrno.cz>

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí • Ročník XVI, číslo 4/2006 • Vychází 12x ročně • Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel.: 267 122 549 • Odpovědná redaktorka RNDr. Jana Plamínková, tel.: 251 817 302, 602 102 684, e-mail: jplaminkova@volny.cz • Administrace a objednávky SEVT a. s., Pekařova 4, 181 06 Praha 8, tel.: 283 090 352, fax: 233 553 422, e-mail: sevt@sevt.cz • Sazba Informica, tisk PeMa Praha • Předplatné měsíčníku Věstník a Zpravodaj MŽP s čtvrtletníkem EIA • IPPC • SEA pro rok 2006 je 750,- Kč • Číslo 4/2006 předáno do tisku 21. 3. 2006